

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

duha

3 | 2022

Informace o knihách a knihovnách z Moravy

KONCEPCE KNIHOVNY

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Knihovna je...	
Knihovna je...	2
Studie, články	
Proč je dobré mít koncepci knihovny? – <i>Roman Dub</i>	3
Strategické plánování v knihovnách – <i>Věra Ondřichová</i>	4
Výsledky ankety na téma koncepcí knihoven – <i>Jan Lidmila</i>	7
Inspirace, podněty, náměty	
Komiksy v knihovně – pět tipů, jak udržet krok s komiksem – <i>Michaela Pexová</i>	10
Čtenářská lekce: Stvořitelé nových světů – <i>Jitka Slezáková</i>	12
Aktivity v makerspace – 3D modelování – <i>Michaela Mrázová</i>	14
Proměny českého knihovnictví	
Rozhovor s ředitelkou Knihovny Jiřího Mahena v Brně ing. Libuší Nivnickou – <i>Monika Kratochvílová</i>	16
Veřejné knihovny	
Cesta soutěže Městská knihovna roku do roku 2022 – <i>Daniela Divínová</i>	19
Soutěž Vesnice roku 2022 – <i>Helena Jalová</i>	22
Projekt Memoria Kuřim jako archiv města – <i>Sylvia Laurincová</i>	23
Gamifikace v knihovně – využití v lekcích pro děti a mládež – <i>Jana Zeithammerová</i>	25
Konference, akce	
Jižní Morava čte zahájila sedmý ročník – <i>Kateřina Bartošová</i>	27
Knihovny (si) pomáhají v otázce nově příchozích – <i>Helena Hubatková Selucká</i>	28
Knihopásek aneb velký festival v malé knihovně – <i>Ilona Salajková</i>	29
Knihovny jako průvodkyně 21. stoletím – projekt Mysleme! Mysleme kriticky! – <i>Zdeňka Adlerová, Ivana Šrámková</i>	32
Informace pro knihovny	
Koncepce celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven 2022–2027 – <i>Adéla Dilhofová</i>	34
Kam čert nemůže, tam nastrčí makro – <i>David Kudrna</i>	36
Knihovny města Ostravy dává knihám druhý život – <i>Gabriela Pokorná</i>	38
Knihovna Kroměřížska je součástí nového parkovacího domu – <i>Šárka Kašpárková</i>	39
Z činnosti MZK	
V Moravské zemské knihovně se v průběhu čtyř měsíců představí 7 výstav – <i>Jitka Matušková</i>	40
Současnost a budoucnost udržitelnosti v Moravské zemské knihovně – <i>Veronika Kašpárková, Petra Chaloupková, Jan Švec</i>	42
Šachy v MZK – otevření Šachového koutku Eduarda Lendla a spolupráce s Šachovým svazem – <i>Petra Chaloupková</i>	44
Tomáš Rusín v hledáčku Očí Brna – <i>Zuzana Komůrková</i>	46
Knihovnické osobnosti	
PhDr. Šárka Kašpárková, ředitelka Knihovny Kroměřížska – <i>Monika Kratochvílová</i>	47
Recenze	
Jiří Mahen v množném čísle – <i>Tomáš Kubíček</i>	48
Zkušenosti ze zahraničních knihoven	
Podpora dětského čtenářství v norských knihovnách – <i>Sommerles</i> – <i>Hana Zoubková</i>	50
Knihovna v El Gouně – <i>The Embassy of Knowledge</i> – <i>Denisa Šimíčková</i>	53
Rozhovor	
Čtení jako dostupná kratochvíle – rozhovor a Radovanem Auerem, ředitelem knižního veletrhu Svět knihy – <i>Tomáš Kubíček</i>	55
Fejeton	
Knihovnické ševelení – <i>Marek Toman</i>	57

Vážení a milí čtenáři,

poslušně letní dny se pomalu stávají minulostí a knihovny opět přicházejí s pestrou nabídkou služeb, programů a akcí. Třetí číslo časopisu Duha se proto zabývá tématem **koncepte knihovny**. Domníváme se, že existence strategického dokumentu může pomoci k lepšímu naplnění vizí, efektivnějšímu plánování činnosti i rozvoji nabízených služeb. V úvodním příspěvku rubriky *Studie, články* Vás o tom přesvědčí ředitel Městské knihovny Písek, Roman Dub. Dále Vám nabízíme podněty, jak při strategickém plánování postupovat, a výsledky ankety, jejímž cílem bylo zjistit, zda veřejné knihovny na Moravě a ve Slezsku mají zpracovanou koncepci. K tématu čísla se váže i rozhovor s Libuší Nivnickou (*Proměny českého knihovnictví*) nebo článek představující Konceptci celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven 2022–2027 (*Informace pro knihovny*).

Inspiraci přináší i další rubriky. Přiblížíme Vám nový ročník projektu Jižní Morava čte (*Konference, akce*) a program norských knihoven na podporu dětského čtenářství (*Zkušenosti ze zahraničních knihoven*). Můžete využít pět tipů, jak pracovat v knihovně s komiksy (*Inspirace, podněty, náměty*) či zapojovat prvky gamifikace v lekcích pro děti a mládež (*Veřejné knihovny*). Ohlédneme se za letošním ročníkem soutěže Městská knihovna roku, Vesnice roku (*Veřejné knihovny*) i za Knihopáskem – velkým festivalem v malé knihovně (*Konference, akce*). Zprostředkujeme Vám návštěvu knihovny v egyptské El Gouně (*Zkušenosti ze zahraničních knihoven*). V čísle nechybí ani *rozhovor* – tentokrát s Radovanem Auerem, ředitelem knižního veletrhu Svět knihy, *fejton* z pera spisovatele Marka Tomana a *recenze*. Věříme, že Vás články zaujmou a přežeme příjemné čtení.

Za redakci časopisu Duha
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 36 (2022), číslo 3.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně**.

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 126
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943

Foto na přední straně:
Slavnostní vyhlášení výsledků soutěže Jižní Morava čte
v Divadle Polárka, autor fotografie: Pavel Němec.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščík
Tisk: Tiskárna Brázda
Vychází 4× ročně tištěně i on-line.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),
ISSN 1804-4255 (Online)

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor,
Mgr. Adéla Dilhofová, redaktorka,
Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová,
redaktorka a jazyková korektura.

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), Mgr. Kateřina Janošková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín), Bc. Pavel Zajíc (Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm)

jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Knihovna je...

Knihovna je...

pro mne osobně posvátné místo, kam se ukládá historie, kultura a moudrost nejen našeho národa, ale celého světa. Místo setkávání pro nás smrtelníky i s těmi, kteří už mezi námi nejsou skrz jejich tvorbu. Bublina, do které se schováte a máte pocit bezpečí, klidu a míru. Zdroj pravdivé energie čišící z informací, v kterých můžete bádát. Těší mne, že máme tak velký počet městských knihoven v hlavním městě, ale neobyčejně mne rmoutí nepostavení nové Národní knihovny dle vítězného projektu Future Systems, Jana Kaplického. Byla to první mezinárodní soutěž od revoluce 1989 a myslím, že většina trpce lituje, že nebyla zrealizována. Jsem vděčná Uměleckoprůmyslovému museu v Praze, které s naší nadací spolupracuje na knihovně Jana Kaplického a zprostředkovává ji veřejnosti.

Knihovna je...

pro mne místem, které mne hluboce zneklidňuje, protože skrze její fondy vidím, co všechno nevím a co bych přitom vědět chtěl. Zároveň je pro mě místem, které mne uklidňuje, protože skrze její fondy ke mně promlouvají lidé, kterým stojí za to naslouchat. Jednou se nechám v knihovně zamknout na noc, abych slyšel hovory knih.

Knihovna je...

pro mě místem setkávání. Knihy pro mě otevírají bezpočet vyprávění z jiných míst a časů, knihovnice a knihovníci představují spřízněné duše, se kterými se bavíme o tom, jaká novinka nás zaujala, a rozhodně si ji nesmíme nechat ujít. Ale hlavně se zde setkávám s dětmi na besedách, plná snahy nadchnout je pro knihy a čtení, protože jim chci pomoci dostat se do úžasného světa příběhů, který je pak bude doprovázet, formovat a obohacovat po celý život.

*Eliška Kaplický
filmová producentka, vdova
po českém architektovi Janu
Kaplickém*

*Jiří Padevět
spisovatel, knihkupec
a nakladatel*

*Lucie Hlavinková
spisovatelka, patronka
projektu Jižní Morava čte*

Proč je dobré mít koncepci knihovny?

Roman Dub

dub@knih-pi.cz

Může knihovna fungovat bez strategického dokumentu rozvoje její činnosti? Ano, určitě může! Připustme si však, že s ním to může být mnohem jednodušší. Zásadním důvodem, proč se obvykle rozhodujeme o zpracování strategického dokumentu, bývá zejména prosazení nějaké vize a cílů prostřednictvím koncepčních změn vedoucích k dalšímu rozvoji organizace. Jinak tomu bylo i v případě Městské knihovny Písek. Strategie s vizí moderní „jiné“ a „nejen“ knihovny s co možná nejméně problémovým přechodem do nově rekonstruovaných prostor bývalé základní školy se ukázala jako velmi důležitá s ohledem na nutnost řešení komplexních změn v oblastech organizace práce, personálního zajištění, financování provozu i například aktualizace programové nabídky.

Důvodů, proč mít zpracovaný písemný střednědobý strategický dokument (případně více specifických dokumentů – vzdělávací program, doplňková činnost, dobrovolnický program...), může být však samozřejmě více. Často se v principu jedná především o ukotvení činnosti a upevnění pozice knihovny v rámci obce zejména vůči případným tlakům přicházejícím z vnějšího prostředí: změna preferencí v důsledku nového povolebního uspořádání, prosazování zájmů různých zájmových skupin (např. sport vs. kultura) nebo možné překryvy činností a vzniklá konkurence v souvislosti s rozšiřováním programové nabídky knihovny do vzdělávací, komunitní, případně jiné oblasti ať už se soukromým nebo neziskovým sektorem včetně obcí nebo městem zřizovaných organizací, což byl také případ naší knihovny. Strategický dokument v tomto ohledu jasně vymezil mantinely činností jednotlivých organizací a současně usnadnil nastavení a zahájení potřebné spolupráce.

Praxe ukazuje, že vize, cíle a jednotlivá opatření definovaná ve strategickém dokumentu knihovny je možné a zároveň žádoucí integrovat do jiných strategických dokumentů. Jejich začleněním do strategického plánu rozvoje města, komunitního plánu nebo například do akčního plánu pro vzdělávání a zároveň

aktivním zapojením do jejich tvorby dále posilujeme roli a postavení knihovny. Zároveň tím získáváme také širší vhled do problematiky směřování obce v různých oblastech života, který nám zpětně umožňuje účinnější zacílení strategie rozvoje knihovny případně její úpravu vycházející ze skutečnosti.

Existence strategického dokumentu knihovny a jeho schválení místní samosprávou rovněž může napomoci k usnadnění a zlepšení vztahu zřizovatele a knihovny. Do strategie (a nejen s ohledem na zřizovatele, ale především v zájmu knihovny) by proto měly být zahrnuty oblasti, priority a opatření, které zřizovatel preferuje a zároveň jim dobře rozumí: ekonomická stabilita, růst procentuálního podílu vlastních příjmů, růst procentuálního podílu získaných příjmů z dotací a grantů na celkovém rozpočtu knihovny atd. Ostatně nic neobvyklého, protože poslední dva jmenované ukazatele jsou součástí benchmarkingu knihoven. Ve vztahu ke zřizovateli lze za strategické pokládat i stav, kdy knihovna v rámci jakéhokoliv strategického dokumentu napomáhá nebo sama řeší jím stanovená, byť jen dílčí opatření, např. podporu polytechnického nebo řemeslného vzdělávání.

Nejsou to však pouze výše uvedené vnější přínosy, které odkazují na důležitost existence strategického dokumentu. Už jen jeho

samotná tvorba s použitím osvědčené metodiky v rozsahu analytické části může pro knihovnu znamenat jiné vnímání jejího regionálního a historického kontextu, prostorových, personálních a finančních podmínek nebo například jejího postavení ve srovnání ostatními knihovnami. Analytická část jako celek tak představuje v současné době „tekuté modernity“ solidní základ pro další činnost organizace a zcela bez pochyb zefektivňuje plánování jejího dalšího rozvoje.

Pozitivní dopad existence strategického dokumentu lze najít i ve vztahu k zaměstnancům knihovny. Kromě toho, že dokument zpravidla obsahuje i část věnovanou personálním otázkám a vzdělávání, jasně a srozumitelně rovněž definuje dlouhodobé cíle a úkoly knihovny včetně vize a jejího poslání. Zapojením zaměstnanců knihovny do tvorby strategického dokumentu (byť o míře zapojení lze diskutovat) se zvyšuje

jejich povědomí a informovanost o budoucím směřování knihovny. To v konečném důsledku vede jednak k rozptýlení případných obav z chystaných změn, ale zároveň i napomáhá snadnější identifikaci s vizí a posláním knihovny.

Kvalitně vytvořený a funkční strategický dokument je jistě důležitým pomocníkem knihoven, avšak měli bychom si uvědomit, že také ne všemocným. V době, kdy dynamika okolního prostředí velmi výrazně ovlivňuje aktuálnost strategického dokumentu, je kromě jeho pravidelné evaluace zásadní také dlouhodobý strategický přístup. Vytváření sítě osobních kontaktů se zaměřením na odborníky, osoby s rozhodovací pravomocí a znalostí místního prostředí, pozorné vnímání názorů veřejnosti, hledání nových forem spolupráce nebo ochota ke změnám je rovněž tím, co nám může pomoci být úspěšnými.

Strategické plánování v knihovnách

Věra Ondřichová

vera.ondrichova@gmail.com

Proč?

Tak jako tak se někam ubíráme, budoucnost se děje. Pokud si ji naplánujeme, máme na ni vliv. Nikdy ne stoprocentní, ale vždycky aspoň nějaký. Pokud neplánujeme, tak se nám pouze dějí věci a my na ně reagujeme. Pokud plánujeme, máme pod kontrolou to, co můžeme pod kontrolou mít. Strategický výhled je dlouhodobá záležitost. Koukáme hodně dopředu a posíláme své jednání tam, kde je chceme mít. Efektivně pracujeme se zdroji, které máme. Je to, jako když chystáme nějakou cestu. Co třeba se vypravit do Vacova? Mají tam krásně revitalizované centrum obce, co se kouknout tam? Tedy dobrá. Ale kudy tam? Cest je mnoho. Je dobře se nejprve podívat na mapu, zázosby, časové možnosti a zamyslet se.

- Přímou, nebo chceme stihnout nějaký výlet, návštěvu cestou?
- Využijeme dálnice?
- Chceme se courat okreskami?
- Autem, vlakem, vzducholodí?
- Vezmeme si svačinu?
- Je v pohodě, když tam budeme za týden? Nebo zítra? Nebo už dnes večer?

Dejme čas tomu, abychom se před cestou zamysleli. Co vlastně chceme? Co máme k dispozici? Jak jsme to dělali dříve a jaké jsou z toho zkušenosti? Jakým způsobem tedy náš záměr (vidět Vacov) naplníme? Kdy vyrazíme, co bereme s sebou, čím pojedeme, jak tam budeme nocovat, s kým se chceme vidět, v kolik vyrazíme

nazpátek, kdo nám nakrmí kočku, když budeme pryč? Na základě toho si krásně ujasníme, jak má naše cestování vypadat.

S plánováním v knihovně nebo jiné organizaci je to také tak. Otázky jsou vlastně velmi podobné.

Co chceme?

To je poslání neboli mise a vize organizace.

POSLÁNÍ

- co je smyslem naší organizace? Co musíme dělat a jak musíme vypadat, abychom ho naplňovali? Co o něm říká zákon, zřizovací listina, zřizovatel? Proč jsme na světě a čím děláme svět lepší?

VIZE

- jak se posuneme směrem k ideálnímu naplnění poslání v blízké budoucnosti? Jak bude naše knihovna vypadat za pět let? Které služby by tam měly určitě být? Které novinky chceme zapracovat? Co naopak našemu poslání neslouží, ale musíme to zajišťovat z jiných důvodů? Co našemu poslání neslouží a můžeme se toho zbavit?

Co máme k dispozici?

V této fázi se rozhlížíme okolo a přemýšlíme. Co se děje ve společnosti, hospodářství, politice, obecní politice, geopolitice? Co jsou trendy výchovné, vzdělávací, společenské? Jaké technologie jsou in a jaké už pomalu out? Jak se nás to týká a jak na to můžeme reagovat? Jaké zdroje využíváme (příspěvek města, budova) a jaké bychom mohli využít (dotace, spolupráce s organizacemi)?

Jak jsme to (naplňování našeho poslání a vize) dělali dříve a jaké jsou z toho zkušenosti?

Jaké jsou naše aktuální možnosti – co jsou naše silné a slabé stránky? Co nám jde dobře a je tedy rozumné na tom stavět cestu do budoucnosti? Co nám moc nejde a co s tím můžeme dělat? Co si myslí a přeje zřizovatel? Jaká kritika/ocenění

zaznívá od klientů? Co chybí obyvatelům města? Kdy nás navštěvují a co využívají? Co naopak nevyužívají a proč? Co o nás píší v místních médiích?

Co nám řeknou analýzy návštěvnosti, rozhovory s (potenciálními) klienty?

Jak vypadá:

- finanční zdraví organizace
- tým, způsob spolupráce, (ne)spokojenost zaměstnanců, jejich rozvoj
- zázemí pro provoz, možnosti rozvoje ve stávajících prostorech, požadavky klientů, zaměstnanců
- vztahy se zřizovatelem, naše důležitost v jeho očích, způsob spolupráce, interakce
- marketing, prodej, komunikace s klienty?

Čím lépe a poctivěji si shromáždíme podklady a analyzujeme je, tím lépe se připravíme pro samotnou plánovací fázi.

Jakým způsobem náš záměr (naše poslání zkonkrétně ve vizi pro následujících 3–5 let) naplníme?

K naplnění vize můžeme dojít různými cestami. Při analýze toho, jak jsme to dělali dříve a jak vypadá situace okolo nás, vyplynula řada cest, které vypadají rozumně a dostaneme se jimi tam, kam potřebujeme. Nejen jedna cesta vede do Vacova. Ale je dobré ze všech dobrých možností jednu zvolit a do té investovat své síly a čas = určit rozvojové priority.

Jak vypadá popis zvolené cesty? Může mít tuto strukturu:

1. poslání organizace
2. vize – zkonkrétnění poslání organizace na nejbližší období 3–5 let
3. popis aktuální situace
4. popis prioritních oblastí, na kterých budeme pracovat (to je ta volba cesty, tedy priorit, kterým budeme podřizovat v následujícím období svá rozhodnutí)
5. v každé prioritě popíšeme soubor opatření, co se má stát

6. každé opatření rozpracujeme na konkrétní cíle/úkoly, např. s využitím pomůcky SMART a s určením odpovědné osoby a období, ve kterém se má cíle dosáhnout
 7. během celého procesu nás budou napadat i drobnější věci, které nemají povahu priorit, ale je dobré je nezapomenout. Zapisujeme je na vedlejší papír s názvem nápady. Často se tam objeví perly, které jsou nenáročné na realizaci a přitom mohou udělat velký užitek („rychlé výhry“). Je tedy třeba, aby mimo plánovací proces se jimi někdo zabýval, nápady protřídil a ty užitečné posunul k realizaci (jednotlivec, tým).
- témata vzešla jednak z workshopu a jednak z prostudování vstupních koncepcí) a k nim týmy, které by měly přinést
- vizi tématu v dlouhodobém horizontu (kdyby to fungovalo za 10 let skvěle, vypadalo by to tak a tak)
 - cíle pro kratší horizont (3–5 let)
 - konkrétní úkoly k dosažení každého cíle

Proces přípravy koncepce knihovny

1. zapojení všech na začátku

- informace pro všechny – proč a na základě čeho a do kdy má vzniknout nová koncepce, informace o procesu a možnosti zapojení (schůzka nebo e-mailem)
- workshop: cílem je získat návrhy na témata od kolegů a zjistit jejich prioritizaci, dále rozpracovat prioritní témata a mít k nim malé týmy, které s nimi budou pracovat dále
- možné metody workshopu: připomenout vizi a misi knihovny a vyjít z ní//karty nebo plachty s otázkami (co nás pálí, co by chtěli uživatelé, do kterých služeb investovat apod.)//prioritizace diskusí v rámci týmů//prioritizace přidělováním lepíků, čárek//oponentura prioritizace dalšími skupinami//představení priorit zástupcem týmu pro ostatní//práce ve skupinách, dvojicích//zapisování i nekonceptních nápadů a rychlých výher – následná rychlá realizace//nastartování imaginace – představte si ideální knihovnu při dostatku všech zdrojů//nastartování imaginace – citace, fotky o knihovnách, které posunou představivost lidí od současného stavu.

2. průběžná práce týmů

- vznikne několik prioritních témat (tady už je třeba být přísný a nenabrat si jich moc,

3. práce člověka odpovědného za koncepci (pisatel)

- řídí proces (kdy, co očekává od skupin, může chodit na jejich schůzky, je k dispozici, když je skupinám nejasné zadání, připomíná týmům, aby vzaly v úvahu důležité dokumenty)
- shromažďuje podklady od týmů i odjinud
- sepisuje výsledný koncepční dokument ve spolupráci s šéfy týmů, vysvětluje, když dělá ještě nějaké volby
- vysvětluje týmům, že jejich práce jsou pro něj vstupy, které ještě podrobuje konzultacím a rozhodování (ale ideálně to vždy konzultuje s týmy)
- konzultuje s ředitelkou a s dalšími lidmi, případně svolává schůzky ke složitějším rozhodnutím
- kritický pohled na množství priorit – co nás nejvíce posune k žádoucímu stavu? Není cílem dělat všechno, ale to nejefektivnější. Škrtnání. (Ideálně si nastavit, že každá prioritní oblast má mít ve výsledku 1–3 opatření například, ne mraky.)

4. připomínkování (zapojení všech na konci)

- dokument může ještě ve fázi vzniku být k dispozici ke komentářům v rámci knihovny (případně i mimo knihovnu pár důvěryhodným komentátorům více zapojeným do procesu)
- představení dokumentu na společném výjezdu, ideálně každý tým představí svou část a její vstupy, pisatel dovysvětluje,

výzva k připomínkování na místě (možno opět v týmech dle témat)

- připomínkování první verze dokumentu interní
- připomínkování v rámci univerzity
- případné zapojení dalších komentátorů

5. předložení dokumentu zřizovateli – ustálení finální verze – oslava dobré práce.

Kde se inspirovat a kam se podívat

V elektronické verzi Duhy naleznete odkazy na uvedené zdroje inspirace v plném textu. Plánování v knihovně metodou tří mítinků. Strategický plán knihovny Queens New York. Pečlivé

zjišťování názorů klientů i zaměstnanců formou rozhovorů, focus groups i dotazníkových šetření. V dokumentu se odráží vždy v části uvozující každý ze strategických cílů s názvem What We Heard.

Příklad z Česka, aktuální strategie tábořské knihovny. Popis současného stavu v pěti nejdůležitějších oblastech (město, tým, služby, uživatelé, knihovní síť) – u každé oblasti jsou vypíchnuté největší výzvy (problémy k řešení). Od těchto pěti oblastí se pak odráží pět rozvojových priorit, které jsou členěny na cíle a rozpracovány do opatření.

Ještě jeden příklad z Česka, koncepce rozvoje MK Beroun: <https://www.knihovnaberoun.cz/>.

Výsledky ankety na téma koncepce knihoven

Jan Lidmila

Jan.Lidmila@mzk.cz

Redakce časopisu *Duha* realizovala anketu na téma koncepce knihoven. S pojetím ankety, jejím průběhem i výsledky bychom Vás rádi v následujících řádcích seznámili.

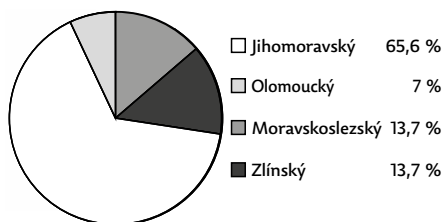
Úvod

Cílem ankety bylo zjistit, zda knihovny mají zpracovanou koncepci. Pokud ano, zajímalo nás dále, jestli je koncepce pro jejich činnost užitečná. V případě, že koncepci nemají, následoval dotaz, zda o její tvorbě uvažují či nikoliv. Anketa obsahovala celkem čtyři jednoduché otázky. Dvě otázky se týkaly problematiky koncepcí a dvě otázky byly identifikační. Sběr dat probíhal v termínu 17. 6.–2. 8. 2022 prostřednictvím Google formuláře. Respondenty byly veřejné knihovny na Moravě a ve Slezsku – profesionální i neprofesionální. K jejich oslovení došlo přes pracovníky metodik krajských knihoven, případně přes metodiky knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí.

Charakteristika zapojených knihoven

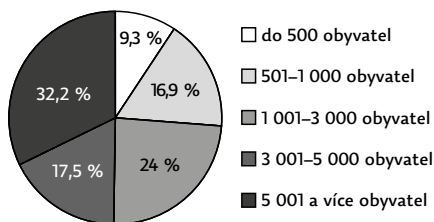
Do ankety se zapojilo celkem **183 respondentů-knihoven** ze všech čtyř krajů Moravy a Slezska:

- Jihomoravský kraj – 120 knihoven (65,6 %),
- Zlínský kraj – 25 knihoven (13,7 %),
- Moravskoslezský kraj – 25 knihoven (13,7 %),
- Olomoucký kraj – 13 knihoven (7,1 %).

Největší počet respondentů se nachází v Jiho-moravském kraji, nicméně i další kraje mají své zastoupení. Vzhledem ke skutečnosti, že v anketě odpovídaly knihovny různých velikostí, se kritériem pro jejich rozlišení stal ve druhé identifikační otázce počet obyvatel v obci, ve které se knihovna nachází. Knihovny byly rozděleny do následujících kategorií, různé početně zastoupených:

- do 500 obyvatel – 44 knihoven (24 %),
- 501–1 000 obyvatel – 32 knihoven (17,5 %),
- **1 001–3 000 obyvatel – 59 knihoven (32,2 %),**
- 3 001–5 000 obyvatel – 17 knihoven (9,3 %),
- 5 001 a více obyvatel – 31 knihoven (16,9 %).

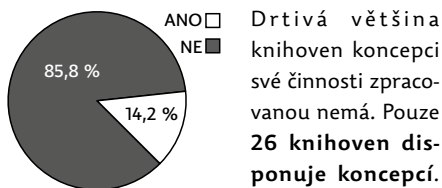

Většina odpovídajících knihoven působí v obcích do 3 000 obyvatel. Poměrně velké zastoupení mají knihovny v nejmenších obcích do 500 obyvatel. Z těchto údajů však není možné dojít k žádnému univerzálně aplikovatelnému závěru. Lze si však vytvořit představu, v jak velkých obcích knihovny zapojené do ankety sídlí.

Koncepce v knihovnách

Další část ankety se již zabývala tématem koncepcí. Vzhledem ke zvolenému formátu se nejedná o hloubkovou analýzu stavu, spíše jen prvotní zjištění a případné získání názorů, proč koncepci mít či nemít. Stežejní otázka proto zněla: **Má Vaše knihovna zpracovanou koncepci?** Zde jsou výsledné odpovědi:

- ANO – 26 knihoven (14,2 %),
- NE – 157 knihoven (85,8 %).

Drtivá většina knihoven koncepci své činnosti zpracovanou nemá. Pouze **26 knihoven disponuje koncepcí.**

U nich se na chvíli

zastavíme. Většinou se jedná o knihovny působící v obci s více než 5 000 obyvateli (65,4 %), příp. s více než 3 000 obyvateli (19,2 %). Za zmínku však stojí skutečnost, že i v obcích s menším počtem obyvatel se vždy nalezne alespoň jedna knihovna se zpracovanou koncepcí. Respondenti s kladnou reakcí dále odpovídali na otázku: **Pomáhá Vám koncepce ve Vaší práci?** Reakce knihoven byly následující:

- 20x ano (76,9 %),
- 3x zatím ne (11,5 %),
- 2x téměř ne (7,7 %),
- 1x nevím (3,8 %).

Většina knihoven hodnotí dopad koncepce na činnost své instituce kladně. Někteří respondenti svou odpověď doplnili o komentář. Strategii vnímají jako základ řízení a bez koncepce si svoji činnost nedokážou představit. Hlavní pozitiva spatřují především ve zlepšení poskytovaných služeb a jejich rozvoji. Je zajímavé, že téměř 1/4 respondentů si není užitečností koncepce pro svoji knihovnu jistá, nebo vidí pouze minimální pozitivní dopad na svou instituci. Případně kladné projevy teprve v budoucnu očekává. Zde je pak možná na místě otázka, zda je jejich koncepce správně zpracovaná, příp. jestli daná instituce funguje skvěle a vznik koncepce na tom nic nezměnil. To se však už ze získaných dat nelze dozvědět.

Téměř **86 % dotázaných knihoven koncepci nemá.** Přesto nás zajímalo, **jestli ji plánují v budoucnu zpracovat?** Reakce ze 157 knihoven byly následující:

- ne – 68 knihoven,
- zatím ne – 18 knihoven,
- nevím (o tom/o co se jedná) – 12 knihoven,
- ano – 25 knihoven,
- uvažujeme o tom – 5 knihoven.

U této otázky knihovny nemusely povinně odpovídat, proto je počet odpovědí nižší – 128 reakcí. Negativně se k ní vyjádřilo celkem **98 respondentů**. Tento postoj zřejmě nejlépe ilustruje komentář, že knihovna výborně funguje i bez koncepce a knihovnice čeká na důchod. V jiných knihovnách nahrazují koncepci průběžným krátkodobým plánováním nebo ročním plánem knihovny, který obsahuje předpokládaný plán akcí na další rok. V něm se snaží reagovat na nové trendy a jim přizpůsobovat připravovaný rozpočet. Mezi dalšími důvody se objevil například malý počet uživatelů, knihovnice působící krátce v této pozici a zaneprázdněná jinými činnostmi i status neprofesionální knihovny v obci s malým počtem obyvatel.

Přesto se objevilo i několik respondentů, kteří v rámci své negativní reakce o vzniku koncepce potenciálně uvažují. Vnímají ji jako užitečnou, ale nedisponují potřebnými časovými ani personálními kapacitami. Některé knihovny se dočasně nacházejí v provizorních podmínkách a koncepci připraví současně s návratem do odpovídajících prostor. Další uvedli, že možná koncepci mají, ale nejsou si tím jisti, protože se s ní doposud nesetkali, případně došlo ke sloučení knihovny s další organizací a situace je pro ně nepřehledná. Z některých reakcí vyplývá i malá informovanost o tématu a potřeba získat více informací, aby mohlo být zahájeno jednání se zřizovatelem. **25 knihoven** plánuje koncepci v budoucnu vytvořit a dalších **5 institucí** o jejím vzniku uvažuje. Některé knihovny již na ní pracují,

jiné si s tvorbou neví rady a uvítaly by další informace.

Závěr ankety poskytl prostor pro případné **poznámky a komentáře**. Objevil se zde například opakovaně názor, že koncepce mají význam pro velké knihovny, ale pro knihovny malé jsou zbytečné a představují jen další zatížení knihovníka. Podstatná je v tomto případě nabídka knihovny – přehled o zájmech čtenářů, zajištění lákavé a pestré nabídky služeb pro všechny skupiny, od dětí po seniory a spolupráce se školami. Jedna z tzv. malých knihoven si naopak postěžovala, že koncepci postrádá a potřebovala by vědět, jakým způsobem knihovnu směřovat a čeho chce dosáhnout. Další knihovny pracující s koncepcí upozornily na nutnost její průběžné aktualizace. Objevila se také zmínka o workshopu, který letos v květnu zorganizovalo Sdružení knihoven ČR (SDRUK) a jehož náplní byla tvorba a naplňování strategií středně velkých knihoven.

Závěr

Výsledky ankety ukázaly, že většina veřejných knihoven na Moravě a ve Slezsku koncepci nemá. Knihovny působící v obcích s malým počtem obyvatel ji nepovažují za důležitou, tvorbu koncepce vnímají jako zbytečnou zátěž. Strategicky si ji nahrazují ročními plány činnosti. Některé knihovny si uvědomují její význam, ale postrádají více informací k případné tvorbě. Větší knihovny koncepcí spíše disponují a považují ji za strategickou součást řízení instituce. Ne vždy si však jsou jisti jejím pozitivním dopadem na činnost a služby jejich instituce.

Bude vás zajímat, že...

...v regionu Blansko, v obci Kozárov se otevřela nová knihovna. Ve spolupráci s obcí Kozárov proběhlo její slavnostní otevření v pátek 2. září 2022. Knihovna byla obnovena po mnoha letech, kdy obec neměla vhodné podmínky na její provoz. Díky dotaci se podařilo rekonstruovat nový prostor v místním kulturním domě. Oslavy doplnila vernisáž výstavy a promítání dokumentárního filmu o sv. Anežce České...

Komiksy v knihovně – pět tipů, jak udržet krok s komiksem

Michaela Pexová
pexova@crew.cz

O práci s komiksem v knihovnách by se dalo mluvit hodiny a hodiny. Daly by se popsat stovky knížek, které by samy o sobě zaplnily svou vlastní knihovnu. Ale pro začátek nám budou stačit ty nejjednodušší základy, které vám pomohou se na komiksové scéně zorientovat. Pojdme se podívat na pět základních pouček, jak úspěšně pracovat s komiksem v knihovně.

Co je komiks?

Komiks je samostatné médium, které stojí na pomezí filmu a knihy. Proto je potřeba k němu přistupovat odlišně než ke klasické literatuře. Komiks by se dal definovat jako příběh vyprávěný pomocí obrazu. Pro lepší pochopení příběhu je samozřejmě vyprávěn doprovodným textem v bublinách, které jsou samy o sobě graficky zpracovány tak, aby vystihovaly náladu a význam dané komiksové scény.

1) Čtete komiksy!

Nelze doporučovat čtenářům komiks, pokud ho knihovník sám

nikdy nečetl. Proto je vždycky dobré do některých komiksů nahlédnout, přečíst si je a zorientovat se v základním dělení a trendech. V poslední době je hodně oblíbená japonská manga, která se čte odzadu dopředu a zprava doleva. Jen dávejte pozor! Manga série jsou většinou dost dlouhé a vzniká na nich čtenářská závislost!

2) Určení věku čtenáře komiksu

Jak jsme si už uvedli, komiks je samostatné médium. A jako takové obsahuje všechny možné žánry. Proto v komiksu najdete jak tituly pro děti, tak pro dospělé. Detektivky, horor, romantika, erotika, western, biografie, fantasy, sci-fi, ... Stejně jako u klasické literatury musíme tedy dávat pozor na to, komu je komiks určen. Díky tomu se vyhneme rozruženým maminkám, ale také si přilákáme nadšené čtenáře.

3) Dejte komiksu vlastní prostor

Komiksy patří do dětského i dospělého oddělení. A jak už víme, komiks je samostatné médium, proto není dobré řadit komiks mezi ostatní knihy. Stejně tak bychom nedávali mezi knihy CD nebo LP, no ne? Vyhradte ve svém oddělení komiksu samostatnou sekci. Stačí polička nebo regál. Tím komiks viditelně oddělíte, nalákáte na něj čtenáře a zároveň budete mít komiksové série (které mívají mnoho dílů) přehledně při sobě. Některé knihovny

dokonce vyhrazují pro komiks a sekci fantastiky a sci-fi vlastní místnost a oddělení!

4) Nebojte se popkultury

Komiks se více než jiná informační média pojí s širokým spektrem popkultury. Bavíme se o filmech, seriálech, počítačových hrách, cosplayi, comic conech, LARPech, ... Všude v těchto odvětvích se komiks pohybuje v širokém zastoupení. Nebojte se tedy sledovat filmy a seriály, které vychází z komiksových předloh. Díky tomu můžete svým čtenářům doporučit ten správný komiks a vy budete mít ucelené informace o fanouškovském rozhraní daného universa. Mnoho komiksů vychází z předloh počítačových her. A který hráč by pohrdnul rozšířením svého herního lore v podobě art booků nebo komiksových příběhů? Pokud máte v knihovně internetové připojení (a já vím, že máte!) a máte k dispozici televizní obrazovku, můžete v komiksové sekci pouštět online videa, která se zabývají komiksem. Vyzkoušejte youtubový kanál Komiksáři! Vychází z produkce našeho nakladatelství, kde najdete videa s recenzemi, doporučeními, ohlášovačkami a rozbory.

5) Sledujte komiksové dění

Komiksy, jak je známe, už mají téměř stoletou tradici. Proto je poměrně těžké se orientovat v tom, jaké série

právě vychází, které vyšly a jak na sebe navazují. Které nakladatelství vydává co? Jaké se chystají dotisky a které komiksy jsou naopak beznadějně vyprodané? Na tyto palčivé otázky jsou dvě řešení. Buď obsadit internet a vyhledávat a vyhledávat a vyhledávat.

Nebo se podívat na www.comicsdb.cz! Komiksová databáze je nezávislý web, který sleduje veškeré komiksové dění na českém trhu. Je to Mekka všech komiksáků, kde najdete všechny potřebné informace a možná i něco navíc!

Těchto pět jednoduchých bodů o komiksu by vám mělo pomoci k tomu, abyste ve vaší knihovně oživilo komiks, zviditelnilo ho a prohloubili své dosavadní znalosti. Pokud vás ani těchto pět bodů nezachrání, napište mi na pexova@crew.cz. Jistě společně vymyslíme postup jak na komiks i ve vaší knihovně!

Michaela Pexová je specialistkou komunikace v Nakladatelství CREW. Má na starosti marketing dětských titulů, ale také vzdělávací sekci

nakladatelství a komunikaci s knihovnami a školami. Je vystudovaná knihovnice a proto ví, jak knihovníkům poradit, co se komiksů týče. Nakladatelství CREW je největší a nejstarší komiksové nakladatelství v Česku. Jako takové se zasloužilo o vydávání zahraničních komiksů na českém trhu. V roce 2022 slaví se 25. narozeniny.

Čtenářská lekce: Stvořitelé nových světů

Jitka Slezáková
slezakova@knir.cz

S dalším typem lekcí pořádaných v rožnovské městské knihovně se přesuneme na druhý stupeň základních škol, kde pro starší žáky často využíváme počítačovou prezentaci. Umožňuje zařazení videoukázek, což je v této věkové kategorii forma vítaná jak žáky, tak pedagogy.

Nespoléhám se však pouze na počítač. I při frontálním vedení besedy co nejčastěji žáky zapojuji, ať už připravenými aktivitami, nebo otázkami. Obrázky v prezentaci doplňují ukázkou knih. Cílem je kromě seznámení s teoretickým pozadím oblíbeného žánru také poznání jeho různorodosti a hlavně motivace ke čtení nově vycházejících knih. Lekce má vždy podobný scénář, ve kterém každoročně obměňuji nové tituly.

časová dotace: 90 minut
věkové určení: 7. ročník ZŠ

pomůcky: prezentace Powerpoint, pracovní listy, tužky, knihy

Úvodní aktivita: vymezení tématu

Žáci mají nejdříve za úkol zatím nerozlišený žánr fantastiky sami blíže popsat. Aktivitu je možné provést buď ve skupinách a zaměřit se na formální vymezení definice, nebo ve zrychlené formě brainstormingu. K dispozici mají úvodní

snímek prezentace: fotokoláž s fantaskním prostředím a sci-fi prvky. Mohou jmenovat hrdiny, názvy filmů a knížek, spisovatele, počítačové hry... Někdy pomáhám návodnými otázkami s cílem uvědomění si, že vlastně žáci o tématu vědí dost. Následuje snímek vymezení a rozdělení žánru.

Exkurs do historie žánru

Společně vyplňujeme první část pracovního listu se zadáním: Rozhodni, které tvrzení platí pro jednotlivé autory, a zapíš jej do příslušného sloupce tabulky. Tímto způsobem se žáci seznámí s „otci fantastiky“ J. Vernem a H. G. Wellsem, v prezentaci vidí jejich fotografie. Postupně předkládám zajímavá fakta z jejich života a tvorby (Který

z nich chtěl být námořníkem? Po kterém je pojmenovaný kráter na Měsíci?...), některá stavím do protikladu (např. Angličan vs. Francouz, chudá vs. právnická rodina, cesty na Zemi vs. vesmírné lety). Žáci tipují (mohou se i domlouvat), následuje kontrola, dovyprávění detailů, obrázky v prezentaci, videoukázka Vynález zkázy K. Zemana.

Přesah do současnosti

Pro uvědomění si dosahu obou autorů představuji tzv. *verneffky* (a novou knihu *O. Neffa*:

Barbora a zlatý robot) a knihu/film *Válka světů*. K tomu je výtvarná aktivita na druhé části pracovního listu. Podle předčítání z knihy (ve vydání z r. 1988 na str. 173 + 278) mají žáci načrtnout Martana (ve zrychlené variantě si ho mohou jen se zavřenými očima představit). Porovnáme výtvary žáků a ilustrace z knihy s filmovým zpracováním. V třetí části pracovního listu je volný prostor na vlastní poznámky, kam si mohou žáci průběžně zapisovat tipy na četbu.

Hlavní témata sci-fi literatury

Průlet vesmírem navazuje připomínkou hodného E. T. Mimoszemšťana a pak už přepneme na robotiku. K obecnému přehledu (K. Čapek a vznik názvu robot, I. Asimov a zákony robotiky) představují nové knihy: *ČUPOVÁ, Kateřina. RUR* (komiks, 2020), *RUBÁŠOVÁ, Taťána. Podivuhodná robotí expedice* (2016), *CÍCHA, Tomáš. RobotiCS* (2016). Zdůrazňuji přitom myšlenku, že příběhy o androidech nejsou úplně o androidech, ale o tom, co to znamená být člověkem. Aktuálně jsem dále zařadila knihy *RPGLit*, kde se ráda nechávám od žáků poučit, na oplátku jim doporučuji např. *LAVOREL, Mathias. Fortnite – Poslední šampion* (2019), *SUGRALINOV, Danyar. Disgardium* (2020), *POZNANSKI, Ursula. Erobos* (2011).

Předěl

Než přejdeme k podtématu fantasy, protáhneme se při pohybové aktivitě. Žáci mají vyjádřit

svůj názor na škále ANO-NE rozestavením v prostoru. Kladu otázky: Jak moc jsou knihy a čtení obecně pro lidi důležité? Jak moc jsou knihy a čtení důležité pro vás osobně? Jak moc je pro vás v knihách zajímavé téma fantastiky? A jak to máte s fantastikou ve filmu?

Fantasy – hlavní rysy a tituly

Ve všeobecném přehledu žáci poznávají podle obrázků známé série, autory: obrázek Středozeemě – Kdo je autorem? (+ zhlédneme trailer k filmu Tolkien), portrét a jméno C. S. Lewis – Jaké je nejznámější dílo? (+ ukázka ilustrovaného průvodce filmem), portrét a citát J. K. Rowling: „*We've all got both light and dark inside of us. What matters is the part we choose to act on. That's who we really are.*“ – Přeložte a vysvětlete. Rick Riordan a fan art - představují detailněji, srovnání filmu s knihou. Na těchto dílech představuji základní rysy dobré fantasy a žáci doplňují konkrétní příklady: propracovaný fantasy svět, jména hrdinů a pomocníků, bytosti, kouzelný předmět, kouzlo, brána mezi světy... K tomu ještě jeden snímek se známými sériemi: J. Flanagan, Ch. Paolini, P. Pullman ad. V závěru představím osvědčené autory: např. N. Gaiman, L. Lowry (trailer *Dárce*) a novinky – záleží, co máte ve fondu, např. *Já, Fimis* (2020), *Truhla času* (2021). Nezapomínám na komiksy: *Nimona* (2020), série *Amulet*. V závěru pedagog dostane seznam literatury, žáci si mohou prohlédnout vystavené knihy.

Bude vás zajímat, že...

...**Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR vyhlásil již 13. ročník soutěže o nejlepší Městskou knihovnu roku 2022.** Za Jihomoravský kraj postoupila do celostátního kola ze tří zaslaných nominací (Městská knihovna Hodonín, Městská knihovna Kyjov, Městská knihovna Tišnov) **Městská knihovna Tišnov**, která svými aktivitami i statistickými výsledky dlouhodobě konkuruje mnohem větším knihovnám. Smělým a úspěšným počinem knihovny byla v roce 2020 žádost do VISK2 s projektem Kreativní laboratoř - otevřená digitální dílna/učebna - vzdělávání, který se stal součástí aktivit knihovny v oblasti rozvoje digitálních kompetencí pro děti od tří let...

Aktivity v makerspace – 3D modelování

Michaela Mrázová

michaela.mrazova@mssvk.cz

Třetí část našeho seriálu o aktivitách v makerspace je věnována 3D modelování. Výběru 3D tiskárny i tisku již hotových modelů jsme se věnovali dříve, hodí se ale mít alespoň základy 3D modelování. Představíme si bezplatnou webovou aplikaci pro 3D návrhy, pomocí které zvládnete modelovat během chvíle.

Tinkercad

Ovládání Tinkercadu je velice jednoduché a intuitivní, výhodou je práce v českém prostředí. Jde o cloudovou službu, pracuje tedy ve vašem internetovém prohlížeči (doporučuje se *Google Chrome* či *Mozilla Firefox*, v *Microsoft Edge* vám nemusí fungovat úplně správně). Jediné, co k využívání této služby potřebujete, je registrace pomocí e-mailu či jiné služby (*Facebook* nebo účet od *Google*). V prvním kroku registrace vybíráte, zda vytváříte osobní účet, nebo lektorský (učitelský účet pro třídu s právem moderovat studentské účty). Následně vyplníte všechny potřebné údaje. Po úspěšném procesu registrace si můžete projít tutoriálem, který vás seznámí s ovládním programu.

Pokud hledáte inspiraci, určitě se podívejte do *Galerie a Projektů*. A také na YouTube najdete plno tutoriálů, jak s tímto programem pracovat.

V Tinkercadu si můžete vybrat ze dvou variant modelování, buď jednoduché modelování pomocí připravených objektů a jejich úpravy, nebo modelovat blokem kódů. Na lekcích používáme oboje, vždy záleží na pokročilosti a schopnostech účastníků.

3D návrhy

Po vytvoření nového projektu si můžete z pravého menu vybírat velké množství již hotových formátů, objektů či využít generátor tvarů. Do pracovního prostoru je umísťujete kliknutím a následně upravujete parametry, spojujete objekty k sobě a pracujete na svém modelu.

Codeblocks

Pokud máme na workshopu ostřílenější skupinu účastníků, kteří buď již modelují, nebo mají zkušenost s blokovým programováním, pracujeme s nimi v Codeblocks. Je to skvělá kombinace modelování a kódování. Také tím potrénujeme informatické myšlení, úhly a iterace.

Workshop k 3D tisku

Modelování v Tinkercadu může být samostatnou aktivitou, nebo jako součást workshopu k 3D tisku. Záleží na skupině účastníků, jejich počtu či požadované délce aktivity. Pro školy (2. stupeň ZŠ a SŠ) obvykle pořádáme workshopy v délce 3–4 hodiny s tím, že třídu rozdělíme na polovinu. Jedna skupina v počítačové učebně absolvuje krátkou instruktáž k založení účtu a základům práce s Tinkercadem. Žáci zvládnou podstatu ovládní programu velice rychle a následně dostanou prostor k vlastní tvůrčí práci. S ohledem na časovou dotaci i následný 3D tisk (modely po lekci v dalších dnech tiskneme a předáváme do školy), modelujeme nějaké drobné předměty, jako jsou klíčenky, odznaky, loga apod.

Druhá skupina v makerspace dílně absolvuje přednášku k 3D tisku – historie, vývoj, možnosti využití v praxi a průmyslu. Na základě výkladu lektora pak vyplňují pracovní list, ve kterém mají popsat fáze 3D tisku, viz příloha *Jak funguje 3D tisk*. Pak pokračují samostatnou prací, ve které žáci jednotlivě nebo ve skupinkách zjišťují informace o tiskových materiálech (např. vlastnosti,

teplota tavení, využití v praxi), viz příloha *Tiskové materiály*. Následuje prezentace samostatné práce, kdy každá skupina/ jednotlivec představí jeden vybraný materiál. V poslední části se pak žáci společně s lektorem zamýšlí nad pojmem *biologická*

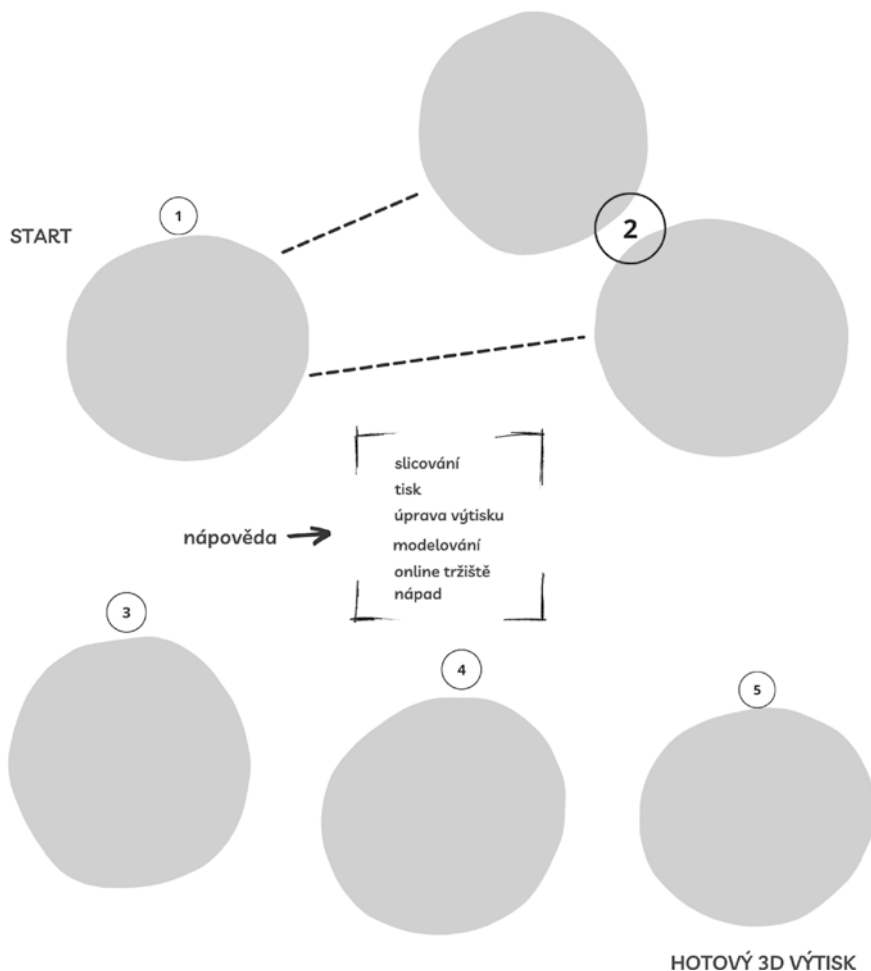
odbouratelnost. V polovině lekce následuje přestávka a výměna skupin.

Tip: pomocí programu Canva můžete jednoduše vyrobit pracovní listy k lekci. Ukázku pracovního listu k tématu 3D tisku si můžete prohlédnout níže.

Jak funguje 3D tisk?

Podle výkladu lektora seřaď a popiš všechny fáze 3D tisku, od nápadu po realizaci

k jednotlivým krokům 3D tisku také doplň vše, co sis zapamatoval

Rozhovor s ředitelkou Knihovny Jiřího Mahena v Brně ing. Libuší Nivnickou

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Knihovna Jiřího Mahena v Brně, druhá největší veřejná knihovna v České republice, oslaví 20. listopadu významné jubileum – 100. výročí otevření, které bylo od počátku spojeno s výraznou kulturní a literární osobností první republiky, Jiřím Mahenem. Mnohé z Mahenových vizí, plánů a ideálů, které ve své době neměly z politických ani finančních důvodů naději na uskutečnění, se knihovna v průběhu dalších let snažila – s ohledem na nové poslání knihoven – uvést ve skutečnost. Měl-li Jiří Mahen vizi knihovny uloženou ve svém pracovním stole, dnešní knihovna, kterou již více jak čtvrt století úspěšně vede ing. Libuše Nivnická, ji nemá v pomyslném šuplíku, ale jako součást své viditelné strategie.

Knihovna Jiřího Mahena se pod vedením paní ředitelky může pyšnit mnoha oceněními a nadstandardními počiny, kterými se řadí mezi jednu z nejlepších veřejných knihoven. V loňském roce obdržela cenu Ministerstva kultury ČR Knihovna roku 2021 v kategorii „významný počín v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb“ za projekt Knihovna Na Křižovatce. Pobočka KJM v Medláncích se stala TOP komunitní knihovnou Jihomoravského kraje za rok 2020, toto ocenění převzala od hejtmana Jihomoravského kraje Mgr. Jana Grolicha, stejně jako poděkování Krajské hygienické stanice za pomoc při trasování během pandemie, které knihovně spolu s panem hejtmánem předala v červnu 2021 primátorka statutárního města Brna JUDr. Markéta Vaňková. A výčet dalších ocenění by mohl následovat.

Paní ředitelko, četná ocenění, která knihovna v minulosti získala, mohou vytvářet dojem, že vést takto úspěšnou knihovnu je pomyslná procházka růžovou zahradou. Ovšem všichni víme, že za každým oceněním stojí spousta dlouhodobé a náročné práce. Co Vy sama považujete za hlavní příčinu Vašich úspěchů, co je podle Vás klíčové pro úspěšnou práci veřejné knihovny?

Já sama se považuji za člověka, který dovede vymyslet zdánlivě až fantazijní vize i pracovat s realitou. Tvrdím, že nejlepším motorem pro posun vpřed je trocha neshody, ekonomické tísně, překážky. Pokud bychom měli všeho dostatek, nic by nás nenutilo vymyslet nové cesty, být odhodláni překonat potíže. Je třeba vědět, kam směřujeme, umět přesvědčit a zapálit vlastní tým a dobře argumentovat směrem ven. Zároveň je nezbytné

být trpělivý, nevzdávat se při prvním nezdaru. Důležité je také umění a ochota naslouchat. A to jak mezi kolegy, tak veřejnosti. Klíčoví jsou tedy lidé – lidé v knihovně s inovativním myšlením, lidé na straně zřizovatele i v partnerských organizacích. No a samozřejmě nic by nešlo bez přijatelného finančního zajištění činnosti knihovny, o které je třeba neustále bojovat.

Tématem, kterému se v tomto čísle Duhy věnujeme, jsou koncepce knihoven. Nezdá se, že si knihovna vytvoří koncepci, ale bez potřebné implementace a průběžného vyhodnocování zůstane jen vizí bez naplnění. Co je podle Vás předpokladem, aby se knihovně dařilo svoji vizi naplňovat, když se navíc často stává, že se v průběhu koncepčního období mohou vyskytnout nečekané situace, které je třeba řešit?

Máte pravdu v tom, že v hektickém každodenním koloběhu povinností velmi často nezůstává dostatek prostoru pro koncepční práci. Ředitelé i vedoucí často „převálcovávají“ zadané šibeniční termíny či jiné neodkladné a nečekané záležitosti. Jak si vytvořit dostatek prostoru pro stanovení cílů, jejich implementaci a evaluaci? Nemám univerzální recept, ale osvědčilo se nám, že jsme si na základě procesu sebeevaluace stanovili sedm hlavních okruhů k řešení a v rámci nich konkretizovali postupné cíle na dva roky. Ale i ona konkretizace vyžadovala předchozí analýzy, získání dostatek dat potřebných k rozhodnutí a schůzky týmů. Ony dílčí cíle nemusí být jen hotová řešení, která nasadíme v celé knihovně, ale dobré je ověření záměru v pilotním projektu, následném vyhodnocení a případné korekci záměru. Je to opravdu časově náročné, ale vyplatí se.

Vy sama jste autorkou Koncepce strategie Knihovny Jiřího Mahena v Brně, příspěvkové organizace na období let 2022–2027. Můžete nám krátce představit, co je jejím cílem a z čeho jste při jejím vzniku vycházela?

Vize, kterou jsem vytvořila, je výsledkem docela dlouhého procesu a intenzivní práce řady lidí v naší knihovně. Je založena nejen na mých znalostech a zkušenostech, ale také na názorech a zkušenostech dalších odborníků a knihovníků, kteří jsou v přímých službách v kontaktu s veřejností. S vybraným týmem jsme postupně modelovali různé scénáře pro budoucnost knihovny, hledali opatření pro jednotlivé varianty. Návazně jsme prošli procesem sebeevaluace, který nám pomohl definovat silné i slabé stránky a pojmenovat hlavní strategické cíle na dva roky.

Já sama jsem se při tvorbě vize soustřeďovala především na to, abychom ji zasadili nejen do souvislostí s mezinárodními trendy oboru, aby korespondovala s Koncepcí rozvoje knihoven v ČR na léta 2021–27 s výhledem do 2030, ale velmi intenzivně jsem pracovala s tím, aby odrážela a pomáhala naplňovat také cíle města Brna. Město Brno má vytvořenou svou vizi #Brno2050

i Strategii kultury a kreativních odvětví. Velmi mi pomáhalo, že jsem nebyla jen pasivním čtenářem těchto dokumentů, ale aktivně jsem se ve vybraných pracovních skupinách podílela na jejich tvorbě.

Největší důraz jsem ve výsledku položila na to, aby vize byla srozumitelná a měla lidský rozměr. Velkou váhu a roli proto hrají hodnoty, o které se

vize opírá: Důvěra, úcta a tolerantnost, společenská odpovědnost, transparentnost, kolegalita a firemní hrdost, inovativnost, bezbariérovost a efektivita. Naše knihovna je knihovnou pro lidi, ostrovem lidskosti a pulzujícím srdcem města.

VIZE: Knihovna je důvěryhodnou institucí, která motivuje, propojuje, stmeluje a obohacuje život obyvatel i návštěvníků Brna. Je vyhledávaným společníkem lidí a spolehlivým partnerem města.

Ačkoli se často hovoří o vzdělávací roli knihoven, Vy sama uvádíte mezi hrozbami Vaší SWOT analýzy, že knihovna není automaticky vnímána jako také vzdělávací instituce a mezi slabými stránkami nedostatečné profesní vzdělávání zaměstnanců. Mezi oběma skutečnostmi lze najít určitou souvztažnost – více vzdělání zaměstnanci mohou posílit vzdělávací potenciál knihovny. Jaké konkrétní kroky plánujete, aby se z uvedených hrozb zaslábých

stránky knihovny stala přes možnou příležitost její silná stránka?

Konkrétní kroky směřující k silné stránce knihovny v oblasti neformálního vzdělávání jsou mixem několika důležitých věcí. Dobře nastavit obsah vzdělávacích programů, přejít od nahodilosti k systematickosti, návazně využít vhodné marketingové nástroje. Programy musí být takové, aby byly pro veřejnost důležité, aby pomáhaly jejich osobnímu rozvoji a rozvoji kompetencí pro 21. století. To platí i ve vztahu k zaměstnancům. Dobře nastavit a realizovat kontinuální profesní vzdělávání je náročná disciplína. Ne jen z hlediska finančního, ale především obsahového a motivačního. Zdaleka ne všichni zaměstnanci mají potřebu se vzdělávat, nebo se chtějí vzdělávat v oblastech, které nejsou pro výkon jejich odbornosti prioritní. Proto je důležité nastavit dobře vzdělávací plán pro každého zaměstnance, hovořit s nimi o jejich potřebách a vysvětlovat potřeby organizace. Proto mezi našimi prioritními úkoly stojí také provádět hodnocení a motivační rozhovory a na základě nich stanovení cílů osobního rozvoje ve vazbě na potřeby organizace.

Co byste na závěr doporučila veřejným knihovnám, které nemají svoji vlastní koncepci, proč by ji měly mít, jak ji co nejlépe vytvořit a jak zajistit její úspěšné plnění a naplnění?

Doporučila bych prostě ji udělat. Vedení knihovny, její zaměstnanci, zřizovatel i veřejnost dostanou jasnou zprávu, že cesta knihovny není chaos, ale promyšlené směřování. Mít vizi a strategii k jejímu naplňování, průběžně reagovat na vývoj potřeb veřejnosti a další vnější vlivy, je sice cesta vyžadující hodně času, ale rozhodně cesta, která se vyplatí. Vize nemůže být snem jednoho člověka. Je to, jak jsem již uvedla, týmová práce, naslouchání různorodým názorům a k tomu vynikají

orientace v problematice oboru i širokých společenských souvislostech. Vizi je také nutné průběžně komunikovat vně i uvnitř organizace. Nezapomínat na nové kolegy či kolegy, kteří nestáli přímo u jejího zrodu, vysvětlovat cíle organizace a motivovat je k tomu, aby je přijali za své. Pak se vize stává skutečností.

Paní ředitelko, děkujeme za rozhovor a přejeme Vám i Vaší knihovně mnoho úspěchů.

Libuše Nivnická po maturitě na gymnáziu absolvovala Vysokou školu zemědělskou v Brně, Přírodovědeckou fakultu UK v Praze a Pedagogickou fakultu UK. V roce 2003 ukončila na Ústavu informačních studií a knihovnictví UK v Praze dvouleté studium Úvod do knihovnických a informačních služeb. V roce 1991 nastoupila jako vedoucí ekonomicko-správních útvarů do Knihovny Jiřího Mahena v Brně. Od roku 1996 až do současnosti je ve funkci ředitelky. Ve své pozici iniciovala a vedla řadu projektů včetně mezinárodních. Nejvýznamnější byla studie a vlastní realizace rekonstrukce ústřední knihovny v letech 1999–2001, která představovala nejen stavební obnovu kulturní památky, ale především zcela nové pojetí knihovnických a informačních služeb. Účastnila se vybudování Mahenova památníku, pracoviště v Kleinově paláci, zcela nové pobočky na Jírové a rekonstrukce, modernizace a automatizace řady dalších poboček. V roce 2015 dokončila další rozsáhlou rekonstrukci Ústřední knihovny, která nabízí řadu nových a moderních služeb. Věnuje značnou pozornost publicitě knihovny a propagaci jejích služeb. Je místopředsedkyní SKIP ČR, členkou předsednictva VV SKIP, předsedkyní RV SKIP 09, zaměstnavatelské sekce a zástupkyní SKIP v Unii zaměstnavatelských svazů. Je tajemnicí ÚKR a členkou výboru České sekce IBBY. V roce 2005 byla za SKIP ČR zvolena členkou stálé komise pro veřejné knihovny IFLA, kde dosud působí. Mezi její zájmy kromě literatury patří zejména rybaření.

Cesta soutěže Městská knihovna roku do roku 2022

Daniela Divínová
ddivinova@mvk.cz

Soutěž o titul *Městské knihovny roku* není v knihovnickém světě zdaleka jedinou každoročně vyhlašovanou soutěží, ovšem pro mě má tato soutěž niterně osobní rozměr, který je dán jednak pocitem radosti nad dvojnásobným vítězstvím domácí zaměstnavatelské instituce, jednak faktem, že již druhý rok mám čestnou, odpovědnou a zavazující výsadu být součástí velmi dynamického a odborně erudovaného hodnotitelského týmu.

Cílem soutěže je ocenit nejlepší české, moravské či slezské knihovny, které jsou provozovány či zřizovány městy a motivovat je k rozšíření a zkvalitnění poskytovaných knihovnických a informačních služeb. Zároveň se soutěž snaží nepřímo propagovat projekt *Benchmarking knihoven*.¹

V následujících bodech představím „historické milníky“ soutěže a objasním aktuálně platná pravidla.

¹ Projekt „Benchmarking knihoven.“ In: *Informace pro knihovny* [online]. Praha: Národní knihovna, 31.5.2022 [cit. 2022-08-20]. Dostupné z: <https://pk.nkp.cz/odborne-cinnosti/mereni-vykonu-a-kvality-v-knihovnach-1/Benchmarking.htm>

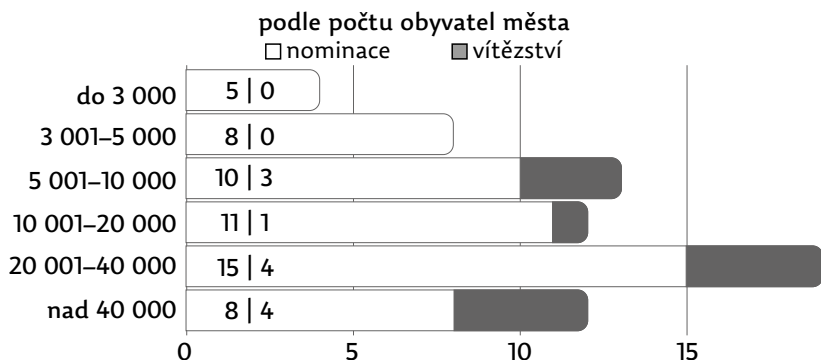
Rok 2010

- první vyhlašovaný ročník soutěže *Městská knihovna roku*,
- vyhlašovatelem a organizátorem tohoto i všech následujících ročníků je Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (dále jen SKIP),
- garantem soutěže, jakož i hlavním hodnotitelem, se stává PhDr. Vít Richter, ředitel *Knihovnického institutu*, NK ČR,
- soutěž je koncipována jako dvoukolová – v 1. kole jsou městské knihovny hodnoceny metodou benchmarkingu, ve 2. kole probíhá fyzická objížďka hodnotitelské komise do maximálně 8 nejlépe umístěných knihoven v 1. kole,
- záštitu nad soutěží přebírá firma SKANSKA, která honoruje finální vítěznou knihovnu odměnou ve výši 70 000 Kč,
- v letech 2010–2014 se do soutěže průměrně přihlašuje 35 knihoven / vyhlášený ročník, které působí v obci se statutem města,

Vítězné městské knihovny v období let 2010–2021

NOMINACE / VÍTĚZSTVÍ

Poměr vítězných městských knihoven k počtu nominací dle velikosti populace jednotlivých měst

- vyhlášení vítěů soutěže probíhá obvykle v *Týdnu knihoven* v Zrcadlové kapli Klementina v areálu NK ČR spolu s oceněním Ministerstva kultury ČR *Knihovna roku*.

Rok 2015

- spolupráci ukončuje firma SKANSKA, záštitu nad soutěží přebírá *Svaz měst a obcí ČR* (dále jen SMO),
- finanční odměnu vítězi soutěže ve výši 20 000 Kč začíná vyplácet SKIP, SMO věnuje finalistovi věcný dar v podobě knihobudky.

Rok 2018

- zásadně se mění dosud platná pravidla soutěže – soutěž je omezena na knihovny působící v obcích s více než 5 000 obyvateli a pro hodnocení navštěvovaných knihoven hodnotitelskou komisí jsou nově využívány některé principy severské metody *mystery shopping*².

Rok 2019

- s cílem zatraktivnit soutěž je přistoupeno k další úpravě pravidel – dochází k oslabení vlivu benchmarkingu, tj. statistických údajů,

- knihovny už se volně nehlásí, ale za každý kraj je nominována 1 knihovna, kterou vybírá regionální výbor SKIP v kooperaci s metodikou krajských knihoven,
- v 1. kole jsou hodnoceny 2 nejvýznamnější akce/počiny, uspořádané knihovnou v uplynulém roce, s maximem 60 získaných bodů, hodnocení metodou benchmarkingu umožňuje přiřadit maximálně 40 bodů,
- ve 2. kole je 8 nejvýše umístěných knihoven z krajských nominací objížďeno hodnotitelskou komisí a kvantifikováno podle osvědčeného bodovacího dotazníku dle přizpůsobených pravidel *mystery shoppingu*,
- SKIP rozšiřuje finanční odměny na první 3 umístěné knihovny – 1. místo 30 000 Kč, 2. místo 20 000 Kč, 3. místo 10 000 Kč.

Rok 2022

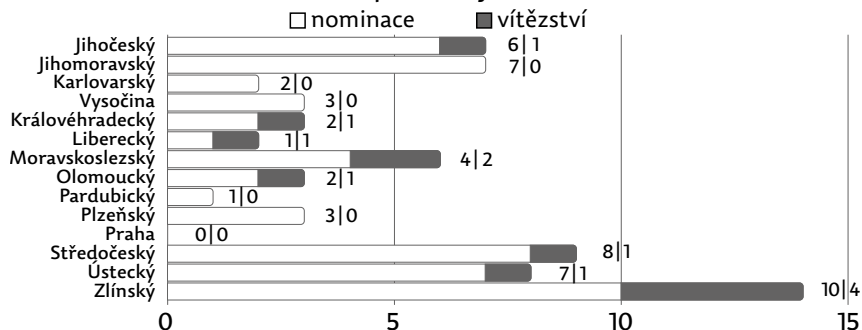
- přináší pouze drobnou změnu v hodnocení, kterou se mění poměr přidělovaných bodů v 1. kole, kdy váha hodnocených 2 akcí knihovny se zvyšuje na 70 bodů a vliv benchmarkingu se snižuje na 30 bodů.

² RICHTER, Vit. Městská knihovna roku 2018 mezi benchmarkingem a mystery shoppingem. *Čtenář: měsíčník pro knihovny*, 2019, 71(1), s. 14-18. ISSN 0011-2321. Dostupné také z: <https://svkkl.cz/ctenar/clanek/2759>

Rok 2022 je tedy 13. vyhlášeným ročníkem soutěže *Městská knihovna roku*. Aktuálně platná pravidla

NOMINACE / VÍTĚZSTVÍ

podle krajů

Poměr vítězných městských knihoven k počtu nominací dle jednotlivých krajů

jsou přehledně vysvětlena na webových stránkách SKIP.³

Oborné regionální komise vybraly za každý kraj jednu knihovnu, nominovanou knihovnu následně vyzvaly k vyplnění přihlášky a nezbytných dokumentů. Ke stanovenému termínu 15. června 2022 garant soutěže PhDr. Vít Richter obdržel 12 závazných přihlášek, přičemž Pardubický kraj a Praha v letošním ročníku nenominovaly žádnou městskou knihovnu.

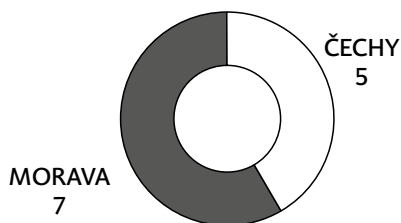
V 1. kole byly knihovny hodnoceny jednak metodou benchmarkingu (celkem bylo porovnáváno 22 výkonových indikátorů, například přírůstek knihovního fondu, počet registrovaných uživatelů, plocha knihovny pro veřejnost či počet realizovaných kulturních a vzdělávacích akcí), jednak byly předmětem hodnocení 2 významné akce knihoven, kdy alespoň 1 z nich měla reflektovat vyhlášené téma 13. ročníku – „udržitelnost“.

Do 2. kola postoupilo 8 knihoven, ze kterých čtyřčlenná hodnotitelská komise ve dnech 23.–25. srpna na své cestě dlouhé bezmála 1 400 km vybrala vítěznou městskou knihovnu roku 2022.

Které knihovny se dostaly do nejužšího výběru? Jsou to (řazeno podle pořadí návštěvy hodnotitelské komise):

- Městská knihovna Boženy Němcové Domažlice
- Městská knihovna v Benešově
- Městská knihovna Česká Lípa
- Městská knihovna v Úpici
- Městská knihovna v Novém Městě na Moravě
- Městská knihovna Tišnov
- Městská knihovna Valašské Meziříčí
- Městská knihovna Frydek-Místek

MORAVA / ČECHY

Vítězné městské knihovny v teritoriálním rozdělení Morava vs. Čechy

Hodnotitelská komise ve složení PhDr. Vít Richter, PhDr. Marie Šedá, Bc. Kateřina Hubertová a Ing. Daniela Divínová prostřednictvím fotodokumentace a krátkých anotací postupně prováděla na sociálních sítích SKIP průběhem hodnotitelské objížďky TOP městských knihoven roku 2022. Na vyhlášení „medailových pozic“ si budeme muset ještě do října počkat.

³ Pravidla soutěže Městská knihovna roku 2022. In: SKIP: svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR [online]. Praha, 29.7.2022 [cit. 2022-08-21]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/oceneni/mestska-knihovna-roku/13-rocnik-2022>

Soutěž Vesnice roku 2022

Helena Jalová

jalova.knihovna@boskovice.cz

Po dvou letech omezení bylo možné znovu obnovit soutěž, která dává šanci obcím ukázat svoji aktivní účast na rozvoji venkova, nahlédnout do rozmanitosti jejich činností a bohatosti spolkového života.

V Jihomoravském kraji byla účast letošního ročníku z celé republiky nejhojnější – přihlášku poslalo 20 obcí. Příprava je náročná pro samotné obce, ale i hodnotitelská komise má nelehký úkol při výběru a vyhodnocování. Je nutno nastudovat materiály, které obec poskytuje, a v jednom týdnu všechny zapojené obce navštívit. Každá obec má stanovený časový limit na 2 hodiny, ve kterém by měla zvládnout celou prezentaci. Vzhledem k počtu přihlášených obcí bylo nutné letos vyjždět již v neděli ráno 5. 6. 2022 tak, aby bylo možné do pátku 10. 6. 2022 všem zúčastněným sdělit výsledky. Více podrobností je možné dohledat na <https://www.vesniceroku.cz/> a FB.

Součástí celkového hodnocení je také udělení **Diplomu za moderní knihovnické a informační služby**. V letošním roce jej získala obec **Ořechov**. Komisi zaujala širší činnost knihovny a také spolupráce se všemi složkami v obci. Paní knihovnice se podílí na organizaci kultury a pravidelně spolupracuje se školami. Aktivity jsou též ve spolupráci s obcemi okolními. Knihovna je umístěná v nových moderních rekonstruovaných prostorách. Ocenění tak posunuje knihovnu do celostátní soutěže Knihovna roku. Celostátní komise bude hodnotit všechny vybrané knihovny v krajích postupně v týdnu koncem prázdnin a výsledky budou oznámeny v Týdnu knihoven.

Obecní knihovna v Ořechově

Projekt Memoria Kuřim jako archiv města

Sylvia Laurincová
sylvia.laurincova@gmail.com

Autorka příspěvku působí jako historička města Kuřimi a vede práce na projektu Memoria Kuřim v Městské knihovně Kuřim, který se zabývá digitalizací historických fotografií a jejich následným zpřístupněním veřejnosti prostřednictvím internetové stránky memoria.mkkurim.cz.

Je to již přesně tři roky, kdy byl kuřimský projekt Memoria oficiálně představen veřejnosti. V září 2019 si mohli zájemci o historii města Kuřimi poprvé prohlédnout na internetových stránkách projektu první historické fotografie. Po slibném startu projekt neusnul na vavřínech a směle se rozrůstá. Během času získal kromě původního záměru prohlížení fotografií také další, společensky významnější dimenzi.

Oním původním cílem projektu bylo zpřístupnit obyvatelům Kuřimi i široké veřejnosti fotografie, které se nacházely v archivu Městského úřadu. Jednalo se o snímky z mnoha oblastí života obyvatel města, počínaje společenskými a kulturními aktivitami, přes politiku, školství, sport až po ryze technické záležitosti jako je stavební rozvoj města. Druhým posláním projektu bylo zachování těchto fotografií jako historického dědictví města pro další generace. Jednotlivým fotografiím, kromě toho, že byly profesionálně naskenovány, uloženy v podmínkách odpovídajících archivním standardům, se rovněž dostalo odborného historického popisu. Právě takto publikované na internetových stránkách projektu vzbudily fotografie brzy pozornost obyvatel města. Jelikož však nebylo možné všechny fotografie datovat a identifikovat, kdo je na nich zachycen, byl hned na počátku projektu vytvořen cyklus besed s pamětníky nazvaný „Vzpomínání na starou Kuřim“. Během těchto pravidelných setkání přítomní pamětníci popisují promítané fotografie a poskytují k nim cenné informace.

Své útočiště našel projekt Memoria v Městské knihovně Kuřim. Toto umístění se ukázalo jako velmi vhodné prostředí pro setkávání s pamětníky, kteří v projektu převzali aktivní úlohu. Sami totiž začali Memorii oslovovat a nabízet své vlastní fotografie, které často zachycovaly jedinečné okamžiky, které oficiální fotografové města opomněli. Pamětníci i další obyvatelé města tak byli přirozeným způsobem vtaženi do procesu vytváření jakéhosi archivu, který se vztahuje k dějinám Kuřimi a právě díky jejich ochotě a spolupráci se neustále rozrůstá. Nutno podotknout, že databáze projektu v současnosti čítá přes 23 tisíc naskenovaných položek, z nichž více než polovina pochází právě od pamětníků a je pouze v digitální podobě, neboť originál byl majitelům samozřejmě navrácen. Projekt se tak stal živoucím organismem města, na němž participují všichni: starší spoluobčané tím, že rádi přispějí svými příspěvky a vzpomínkami, a ti mladší zase mohou zhlédnout to, co dnes již dávno neexistuje nebo se časem proměnilo.

Fotografie a historické informace, které projekt Memoria Kuřim prezentuje, lze povětšinou najít jen v archivech či jiných specializovaných institucích. Memoria však na své internetové stránce přináší historii města prezentovanou na profesionální úrovni a především snadno dostupnou veřejnosti. Projekt tedy směle plní svými výstupy a databází funkci městského archivu. Na Semináři knihoven paměťových institucí Jihomoravského kraje, který se konal na slavkovském zámku v květnu 2022, byla vyslovena myšlenka, že právě

Popis

V červnu a červenci 1938 se v Praze konal X. všesokolský slet, kterého se zúčastnila i výprava kuřimských Sokolů v čele se svým starostou Hynkem Voříšem. Na snímku stojí Sokolové před Magistrátem hlavního města Prahy. V nejvzdálenějším stejnokrží stojí vaříš.

Datum pořízení

1938

Fotografii vyfotil

-

Sbirka

Sport - Sokol

Kdo je na fotografii

Vaříš Hynek, Oděhnal Oldřich, Sedláček Emil, Veselý, Stuchlý, Honák Adolf

Ukázka popisu konkrétní fotografie

takovýto způsob uchování fotografií a dokumentů a jejich následné prezentování veřejnosti v rámci projektu Memoria by byl vhodný v podstatě pro jakékoliv větší či menší město či obec. Projekt totiž není ve své podstatě příliš nákladný a přitom je velmi efektivní a přínosný. Vždyť vztah občanů ke své obci se s vědomím její historie jen upevňuje.

To, že projekt Memoria může směřle spolupracovat s městským archivem, ukázala i nedávná spolupráce s organizací Post Bellum, která se zabývá zaznamenáváním a uchováváním svědectví pamětníků na dobu války a totality. V rámci realizace projektu Post Bellum nazvaného „Příběhy našich sousedů“ a určeného školám nabídl projekt Memoria spolupráci. Žákovské dvojici z Kuřimi, která se projektu účastnila, poskytla Memoria dobové fotografie a další historické podklady.

V dalším projektu této organizace, v projektu „Paměť národa“, dokázala Memoria rovněž pomoci svými záznamy a přes sto let starými fotografiemi. Ukazuje se tak, že Memoria má význam nejen popularizační, ale i vzdělávací a kulturní.

Jaká je budoucnost projektu Memoria Kuřim? V současné době v databázi projektu nejsou pouze fotografie, ale také nejrůznější písemné dokumenty, periodika a kroniky místních spolků, škol, sportovních klubů a dalších institucí. Databáze rovněž disponuje několika, dnes již vpravdě historickými filmy, které jsou postupně restaurovány a digitalizovány. V nejbližší budoucnosti tedy Memoria Kuřim plánuje rozšířit svou nabídku a kromě fotografií zpřístupnit také sekci s periodiky a sekci s historickými filmy.

Bude vás zajímat, že...

... Národní knihovna ČR spustila na stránce <https://sdnnt.nkp.cz/sdnnt/home> novou aplikaci Seznamu děl nedostupných na trhu. Databáze obsahuje více než půl milionu záznamů děl nedostupných na trhu z české vydavatelské produkce. Zveřejnění nových návrhů na zařazení do Seznamu děl nedostupných na trhu proběhlo k 1. 9. 2022. Návrhy nyní prochází kontrolou kurátora...

Gamifikace v knihovně – využití v lekcích pro děti a mládež

Jana Zeithammerová
roboti@knihovnabreclav.cz

Neení tomu tak dávno, kdy bylo vlastnictví počítače v širší společnosti spíše výjimkou. Kdo chtěl s počítačem pracovat, musel ke známým, kamarádům nebo právě do knihovny. V dnešní době je už počítač všední a každodenní záležitostí. V knihovnách se ale objevují nové, běžně nedostupné technologie, jako je virtuální realita, 3D tiskárny, plotry nebo různé druhy robotů a programovatelné stavebnice. A to je také odpověď na časté dotazy, proč se v knihovně těmto technologiím vůbec věnovat.

Naše společnost a celý svět čím dál více prostupují moderní technologie. A dnes už rozhodně nemůžeme „ty internety zakázat“. Pokud se odmítneme digitálními vědami zabývat, ocitneme se ve světě, kterému přestaneme rozumět. Kromě přinášení informací a otevírání dalšího zdroje vzdělání mohou ale nové technologie v knihovnách zvýšit prestiž a relevantnost knihoven pro mládež a mladé dospělé. Otázkou však je, jak je do knihovny během jejich volného času přilákat.

Práce knihovníka už tak obnáší spoustu rolí, povinností a schopností. Od očekávaného odborníka na knihy a literaturu, přes grafického designéra, PR manažera, lektora až po programátora nebo experta na roboty. A to už mnohým může přijít přes čáru. Podle mého názoru může ale knihovník pomoci dětem najít cestu k robotům právě pomocí knih, nebo naopak objevit kouzlo knih díky robotům.

Mimo „klasických“ knihovnických lekcí pro školy proto břevclavská knihovna zavedla

Dílna, ve které si děti mohly vybarvit svého crewmate

několik volnočasových aktivit, které probíhají v pravidelných týdenních cyklech. V Robotovně a Klubu videoher jsme se inspirovali systémy odměn, progresu a úkolů označovaných jako gamifikace. Gamifikace je relativně novým pojmem, a proto si dovoluji vám jej přiblížit. Jedná se o proces, kdy se do neherních oblastí zavádí různé prvky známé z videoher. Může se jednat o herní myšlení, principy, design nebo herní prostředky.

Na první pohled se může zdát, že gamifikace a prvky z videoher v každodenním životě příliš nevyužíváme. Přitom se může jednat i o tak běžnou věc, jakou je ikonka s vaším avatarem na některém profilu. Když v mobilní aplikaci splníte počet kroků za den a vyplní se vám měřítko postupu, jedná se také o prvek pocházející z videoher. Stejně tak je to s odznaky za postup nebo splnění úkolů, odměnami atp. Některé pojmy jsou samozřejmě známé i v souvislosti s „běžnými“ venkovními hrami, rozdíl je ale v implementaci.

Jako konkrétní příklad uvedu „leader board“ (žebříček), který využívám v Klubu videoher a který je přejatý právě z videoher. Dopředu jsem si určila úroveň od jedné do pěti a počet bodů potřebných ke splnění dané úrovně. Každý účastník klubu měl své místo v tabulce. Za plnění úkolů, účast v turnajích a „docházku“ získávali hráči zkušenosti pro splnění daných úrovní a nejpilnější účastník byl na konci roku odměněn.

Kromě designových prvků jsme se v brnělavské knihovně inspirovali i samotnými známými videohrami. Jednou z nejnavštěvovanějších schůzek v Makerspace byla dílna, ve které si děti mohly vybarvit svého crewmate ze hry Among Us. Crewmate je postava, kterou hráči ovládají pro plnění jednoduchých úkolů na vesmírné lodi, přičemž se jim v tom snaží zabránit stejně vypadající záškodníci – imposteré. Modely jsem dětem připravila předem, aby nemusely dlouho čekat. Vytiskla jsem je na 3D tiskárně a nařela je akrylovým bílým podkladem. Děti si je poté mohly

vybarvit podle jejich přání. Během čekání na uschnutí jednotlivých barevných vrstev se pak mohly buď seznámit s celým procesem tisku jejich postavíček, nebo si mohly hrát samotnou hru na PC spolu ve skupinách nebo samostatně.

Hru Among Us jsem využila i pro aktivitu s roboty. Vytvořila jsem mapu pro Ozoboty ve dvou verzích, lehčí a těžší, kdy se „hráč“ jako crewmate musí úspěšně vyhnout imposterům a dosáhnout tak vítězství ve hře. Na 3D tiskárnách jsem vytiskla ozobotí oblečky ve tvaru postavíček z Among Us.

Motivy z jiné velmi známé hry Minecraft jsme využili v programování Bluebotů, kteří se v naší knihovně těší také velké oblibě. Na velký papír formátu A0 jsme předkreslili mřížku s buňkami o rozměru 15x15 cm. Potom jsme na lístky v tomto rozměru vytiskli různé předměty používané ve hře Minecraft – od kostek, tvář hráče – Steva, ovčí, domu, krumpáče a další. Aktivitě mohou mít různé obtížnosti, podle věku dětí. Hráči mohou např. během cesty po mapě sbírat různé zdroje nebo zachránit ovce a přitom se vyhýbat Creeperům (zeleným zombiem, které při této aktivitě představují rovněž předem naprogramovaní Blueboti).

V brnělavské knihovně se nám využívání videoher při vytváření volnočasových programů pro děti a mládež velmi osvědčilo. V naprosté většině případů už dané videohry nebo jejich principy předem znají, aktivity jsou pro ně proto atraktivní a plnění úkolů a sbírání trofejí motivuje prakticky každého. A pokud jim v rámci plnění potřebných zkušenostních úrovní přidáme i nějaké knižně zaměřené úkoly (např. zjistí, kolik máme na v knihovně komiksů Zaklánače), můžeme je nenásilnou formou dostat i ke knihám, neboť podpora čtenářství zůstává pořád jedním z našich hlavních cílů. Pokud vás naše aktivity vycházející z videoherních principů zaujaly, máte nějaké doplňující dotazy nebo byste se k nám chtěli přijet podívat, budeme moc rádi. Neváhejte nás kdykoliv kontaktovat.

Jižní Morava čte zahájila sedmý ročník

Kateřina Bartošová

Katerina.Bartosova1@mzk.cz

V roce 2021 proběhl v knihovnách Jihomoravského kraje šestý ročník projektu Jižní Morava čte, tentokrát na téma „Teď to vidím jinak“. Projekt podporující rozvoj čtenářství u dětí a mládeže si tímto tématem kladl za cíl přiblížení se situaci, ve které svět zažíval již druhý rok pandemie Covid-19. Soutěžící mohli samostatně, či se svými kamarády, vytvářet literární, výtvarná, či audio-vizuální díla. Nově vzniklá soutěžní kategorie, kategorie poezie, jež vznikla na základě 120. výročí narození Jaroslava Seiferta, poskytla prostor také pro poetické vyjádření a vyobrazení celé situace. Patronem soutěžní kategorie byl básník, překladatel a autor knih pro děti, Radek Malý.

V 53 zapojených knihovnách Jihomoravského kraje se podařilo uskutečnit 113 aktivit na podporu soutěže. Do krajského kola soutěže se probojovalo celkem 110 soutěžních prací.

Slavnostní předání cen vítězům v jednotlivých kategoriích proběhlo ve Hvězdárně a planetáriu Brno, kde bylo pro soutěžící připraveno promítání filmu „Hvězdný cirkus“ a v Divadle Polárka čekalo na soutěžící divadelní představení „Co by kdyby“. Ve Hvězdárně a planetáriu Brno předával věcné dary Pavel Čech, v Divadle Polárka Alena Antalová.

V roce 2022 organizuje Moravská zemská knihovna s podporou Jihomoravského kraje a ve spolupráci se zapojenými knihovnami již sedmý

ročník projektu. Cílem projektu je podpora čtenářství především u dětí a mládeže, a také podpora mezigeneračního soužití. V knihovnách zapojených do projektu se účastníci mohou těšit nejen na autorská čtení a besedy, ale také na komiksové workshopy, literárně-historická putování či další akce.

Jako každý rok doprovází projekt tematická soutěž. Zapojit se do soutěže mohou účastníci ve věku od 4 do 15 let prostřednictvím městských či obecních knihoven, a to jako jednotlivci nebo v kolektivech.

Slavnostní předávání cen v Divadle Polárka

Téma letošního ročníku nese název „**Co vypráví voda**“. Tématem knihoven je v roce 2021 a 2022 udržitelnost. Voda, jeden z přírodních elementů, tvoří společně se vzduchem základní podmínky pro život na Zemi. O světě pod vodou víme mnoho, ale je vše opravdu tak, jak se na první pohled zdá? Neskrývají se v hlubinách oceánů a moří například různá království, která jsou lidem zapovězena? Téma „**Co vypráví voda**“ dává soutěžícím prostor pro kreativní vyjádření fantazijního a snového světa, života lidem blízkého, ale zároveň vzdáleného, uchopitelného i neuchopitelného. Téma nabízí dostatek prostoru pro literární ztvárnění fantazijních příběhů, ale také pro výtvarné zpracování vodních světů a říší. Patronkou projektu se v roce 2022 stala brněnská autorka knih nejen pro děti, paní Lucie Hlavinková.

Knihovny (si) pomáhají v otázce nově příchozích

Helena Hubatková Selucká

hubatkova@kjm.cz

Secce Bezbariérové knihovny Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR ve spolupráci se Sdružením knihoven ČR a dalšími knihovnami připravila cyklus sedmi webinářů s názvem Role knihoven v integraci nově příchozích z Ukrajiny, jejichž cílem bylo přiblížit českým knihovníkům aktuální otázky týkající se nově příchozích.

Díky partnerství s dalšími institucemi – Národní knihovnou v Praze, Knihovnou Jiřího Mahena v Brně a Severočeskou vědeckou knihovnou v Ústní nad Labem, se podařilo získat pro spolupráci i další kolegy, kteří se v rámci webinářů podělili o své zkušenosti se zaměstnáváním nově příchozích z Ukrajiny, organizováním a vedením jazykových kurzů, komunitními aktivitami pro rodiče s dětmi, akvizicí ukrajinských učebnic nebo ukrajinské literatury. Téma webinářů vycházela částečně z metodiky, která vznikla na sklonku roku 2021 s názvem Interkulturní knihovnictví¹, částečně z několika setkání zájemců o danou problematiku, kteří se scházeli v rámci pracovních schůzek portálu <https://ukrajina.knihovny.cz/>.

Již zmiňovaná metodika patří do rodiny metodik Handicap Friendly, které připravuje sekce Bezbariérové knihovny a vychází z původního Standardu, obsahujícího osm bodů, které pokrývají širokou škálu nastavení knihoven – obecné požadavky, personál knihovny, fond a služby, technické a materiální zázemí, přístupnost a dostupné informace na webu, akce, spolupráce a propagace, integrace. V roce 2021 bylo českých knihoven, které by se mohly pochlubit příklady dobré praxe s nově příchozími z různých zemí, spíše méně, po začátku válečného konfliktu v únoru 2022 jejich počet

rychle stoupá a informační, vzdělávací a komunitní poslání knihoven dostává nový rozměr.

Pro posílení komunitní role knihoven byla vybrána i témata, která přiblíží ukrajinskou literaturu pro děti a mládež a pro dospělé (v českých překladech i originále) a s tím související způsoby nákupu této literatury, ale i náměty, jak citlivě pracovat s traumatickými zkušenostmi nově příchozích prostřednictvím literatury nebo jak získat psychologickou pomoc nebo naopak, jak českým dětem přiblížit válečnou situaci a ukázat jim empatický přístup. Kromě zaměření na děti rezonovala tato témata i v zaměření na dospělé, a to prostřednictvím námětů, jak se vyvarovat propagandy a jak mluvit věcně se čtenáři knihoven (nebo i kolegy) o jejich obavách a názorech, které přicházejí z médií.

To přesáhlo do další oblasti – vzdělávací role knihoven a otevřelo prostor pro dva webináře, které se zaměřovaly na metodiku výuky češtiny pro děti i dospělé s odlišným mateřským jazykem, které byly doplněné řadou praktických příkladů, včetně odkazů na metodické listy. Tato témata pro nás zpracovalo Centrum pro integraci cizinců a společnost META.

Velký zájem byl o výměnu praktických zkušeností, nejen jak zaměstnat osoby přicházející z Ukrajiny, jak jim pomoci získat bydlení, ale i jak se napojit na komunitu nově příchozích. V rozhovorech se ukázalo, že role knihoven na Ukrajině a v Česku není srovnatelná, tudíž je potřeba zaměřit se i na vhodnou propagaci aktivit knihoven pro nově příchozí. Pro dospělé

¹ NEKOLOVÁ, Kateřina a Tereza GARAMSZEGL. *Interkulturní knihovnictví*. Praha: Národní knihovna ČR, 2021. ISBN 978-80-7050-755-1. Dostupné také online: <https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/interkulturni-knihovnictvi>

Knihovny připravují zejména jazykové kurzy, u dětí je zájem nejen o jazykové kurzy, ale hlavně o integraci mezi vrstevníky nebo navazování kontaktu maminek s dětmi, tady se velmi osvědčily dosavadní zkušenosti s projektem SKIP Bookstart – 5 knížkou do života.

Webináře probíhaly v dopoledních hodinách, ale aby byl jejich obsah dostupný všem, kteří mají o téma zájem, jejich záznamy a prezentace lektorů jsou dostupné na YouTube kanálu SKIP. Díky webinářům se ukázalo, že knihovny umí rychle reagovat na nastalou situaci a potvrzuje se jejich silná role jako komunitních, informačních a vzdělávacích institucí.

Během doby, kdy semináře probíhaly, od března do června, každých 14 dní, se v online

prostředí setkala více než 400 knihovníků z knihoven různého typu i velikosti, vystřídal se více než 20 přednášejících, kteří nám všem pomohli lépe nejen pochopit, ale i lépe nastavit služby pro nově příchozí. A ačkoliv není pochyb, že se situace bude nadále vyvíjet a měnit, ukázalo se, že knihovníci dokážou efektivně pomáhat, nejen nově příchozím, ale i sobě navzájem v rámci knihovnické komunity.

Poděkování patří nejen všem partnerům uvedeným v úvodu tohoto článku, ale i všem, kteří na webinářích vystoupili jako přednášející, diskutovali jako účastníci nebo poskytli prostor a čas pro své zaměstnance, aby se mohli do nabízených témat ponořit, ať už online nebo ze záznamu.

Knihopásek aneb velký festival v malé knihovně

Ilona Salajková
knihovna@mikulov.cz

Městská knihovna Mikulov uspořádala festival dětské knihy s velmi bohatým programem. Knihovna o třech zaměstnankyních uvítala přes osm stovek účastníků. Bez pomoci studentek KISKu, grantů, sponzorů a osobního nasazení, by se to nedalo zvládnout.

Přípravná fáze projektu

Tato část trvala asi 5 let. Nápady a myšlenky uzrávaly, třídily se a rozrůstaly. Inspirace přicházely z různých světových i českých knihoven, akcí a festivalů. Největším vzorem pro nás byl festival Tabook v Táboře. Nápadů se nám za tu dobu nashromáždilo mnoho. My jsme je alespoň v nějaké modifikované formě chtěli realizovat nebo vyzkoušet. Věděli jsme také, že musíme do svého týmu přibrat mladé lidi s nadhledem. Hana Plichta Malinová z Mikulova, studentka KISKu, oslovila další dvě studentky – Moniku Teichmanovou a Teresu Klingorovou a v této sestavě jsme začaly festival připravovat. Studentky v rámci semestrálního terénního projektu.

Motto našeho projektu bylo „Zažij knihu jinak!“ Výběr vystupujících a programů cílil na udržitelnost, environmentální výchovu a podporu pozitivního vztahu k přírodě pomocí příběhů, pohádek, písniček, divadla a čtení.

Plánování

Plánování probíhalo většinou on-line. Studentky navrhly pracovní prostředí v Miro – digitální tabuli, která podporuje spolupráci a mapování. Tento způsob práce byl velmi efektivní, protože v průběhu mohla každá z nás zapisovat kdykoliv návrhy, náměty a vyjadřovat se k ostatním. Z naší představy malého festivalu se však stával postupně programově obsáhlejší. Ilustrátorka

Lucie Martišková vytvořila vizuální návrh Knihopáska, byla založena webová stránka a Facebook. Instagram se nám dlouho nepodařilo propojit, takže plně funkční byl až v průběhu festivalu, a to díky patnáctileté dobrovolnici. Všem účinkujícím, spolkům a organizacím byly vytvořeny medailonky, které jsme postupně zveřejňovali. Program sestaven, plakáty vyvěšeny, školy pozvány, všichni autoři a účinkující na místě. Můžeme vyrazit do zámecké zahrady.

Realizace

Páteční program proběhl bez problémů. Byl vytvořen pro mateřské a základní školy. Každá akce měla své místo – Galerie Závodný, Galerie Efram, knihovna, nádvoří ZUŠ, tři místa v zámecké zahradě. Neodhadli jsme však, že je nás opravdu málo na zajištění regulace přesunu tříd a uvedení účinkujících na místo. Dobrovolnice, také studentky KISKU, neznaly prostředí, takže nemohly samostatně reagovat na problémové situace. Odpolední program už nebyl tak organizačně náročný, ale vítr opravdu nepřál tvůrčím aktivitám s papírem a jiným drobným materiálem. Po celou dobu divadelního představení musely být kulisy přidržovány. Nebylo

žádoucí, aby někomu na hlavě přistála třeba perníková chaloupka nebo pec.

Sobota začala nepříznivými předpověďmi počasí, opravdu tragickými pro náš festival. Měli jsme sice připravenou „mokrout variantu“ v zámeckých prostorách, ale popřelo by to náš záměr, prezentovat knihu, čtení, divadlo a vyprávění široké veřejnosti ve veřejném prostanství. Věřili jsme Pálavě, že zachytí mraky tak, jak to dělá často, zarískovali jsme a doufali. Vyšlo to.

Je až neuvěřitelné, že přijeli všichni vystupující, autoři, dobrovolníci, prodejci knih, nakladatelé a organizátoři. Díky profesionálnímu přístupu všech nedošlo k výrazným odchylkám v programu. O co byl největší zájem? To nedokážeme spolehlivě vyhodnotit. Celodenně byly obsazeny všechny tvůrčí dílny. Rodiče museli děti přemlouvat, aby se posunuly dál. Deničky, placky, tašky, šperky, tisk na historické tiskárně, malování na obličej, výroba kloboučků z přírodnin, poznávání lesních zvířat – to vše si mohly děti vyzkoušet či vytvořit. Cirkusová dílna vedená cirkusovým lektorem Jiřím Sadilou zaujala nejen děti, ale i dospělé. Stalo se, že se v jednu chvíli učilo osm tatínek žonglovat

Obrázkové divadlo Kamishibai na festivalu Knihopásek

a jejich děti se na ně zaraženě koukaly. Magdalénium, organizace pomáhající obětem domáčího násilí, do svých emočních dílen citlivě zařazovala také jógu. Obrázkové divadlo Kamishibai bylo velmi dobře vnímáno. Ilustrace byly z dílny výtvarníka Klause Pittera z Rakouska a místní mladé autorky Veroniky Kristové. Vznikly díky projektu Obrázky z historie Podpálaví a Weinviertelu spolufinancovaného z prostředků Evropského fondu regionálního rozvoje. Zjištění: tvůrčích a pohybových dílen není nikdy dost.

Hlavní program byl vybrán se zaměřením na přírodu a jeho ochranu. Vtipná představení divadla Loutky bez hranic byla poučná i zábavná i pro dospělé. Autoři Jiří Dvořák s Havětníkem, Jiří Šandera s Pohádkami z kouzelné zahrady a Lenka Jakešová s písničkami uchvátili posluchače natolik, že si mnozí kupovali jejich knihy hned na místě. Také pasování prvňáčků a převzetí Knížky pro prvňáčka z rukou spisovatele J. Šandery bylo velkým zážitkem, a to také díky velmi důstojnému prostředí Galerie Závodný. Velký úspěch mělo divadelní představení Domu dětí a mládeže a Dětského domova z Mikulova. Zjištění: divadel a autorských vystoupení není nikdy dost.

V edukačním stanu Lesů ČR, Polesí Židlochovice, byl přichystán různorodý program s poznáváním a hrami. Tvoření s lesní a přírodní tematikou nabídla Tvořivá paní hajná Staňa Šejblová. V rámci tohoto festivalu také proběhlo vyhodnocení soutěže Jižní Morava čte a výstava prací v oranžerii zámecké zahrady. Krásné a užitečné ceny převážně od firmy Koh-i-noor převzali účastníci z rukou místostarostky Sylvie Chludilové. Téma bylo příznačné pro naši situaci, kdy zrovna začalo poprchávat, a my se rozhodovali o přesunu do interiéru: Co vypráví voda. Toto téma se také hodilo do celkového konceptu festivalu. Zjištění: neumíme poručit větru, ale dešti ano. Navzdory hrůzným stoprocentním předpovědím během festivalu nepršelo, takže proběhl bez úhony v exteriéru.

Pro dospělé byla připravena botanická procházka Za tajemstvím svatojánských bylin ve spolupráci s CHKO Pálava, Historická vycházka městem díky TIC Mikulov, čtení Petera Hotry z knihy Haiku a Banality a koncert Martina Chrobáka s mikulovskými přáteli Alešem Řezáčem a Jiřím Szekeresem. Ten také četl ze své knihy.

Financování

Město Mikulov navýšilo rozpočet knihovny o částku potřebnou na realizaci festivalu. Dále se na projektu podílela Nadace ČEZ, která podpořila hlavně autorská vystoupení, a Ministerstvo kultury z K21. Sponzorský dar od firmy Koh-i-noor Hardtmuth byl použitý jako odměna, dárky a pomůcky při výtvarných a ilustrátorských aktivitách. Místní sponzoři Víno Marcinčák a Víno Volařík věnovali dospělým účinkujícím víno a pro oceněné děti mošty. Mikulovská rozvojová se finančně podílela na divadelním představení.

Hodnocení

Účinkujících bylo kolem 50, autorských představení 20, tvůrčích dílen 15, prodejních stánků 8, počet účastníků bylo přes 800 ve dvou dnech. Je skvělé, že návštěvníci festivalu nezaznamenali nedostatky a problémy. Některé záležitosti, jako je občerstvení, moderátor a koordinátor na místě, nebyly zajištěny vzhledem k pozdnímu oslovení aktérů a nedostatku personálu. Nejvíce však chyběla hrubá mužná síla na přesun materiálů, lavic a stánků.

Reakce, které jsme zaznamenali: Úžasná akce! Mysleli jsme, že to bude jen malá akcička a ono toto. Teď nemám čas, spěchám na divadlo! To je nejvydařenější akce za posledních deset let, co jsme s rodinou navštívili. Ten chlap je neskutečný (myšleno Lukáš Bouzek – Loutky bez hranic). To jste fakt zvládly naplánovat ve čtyřech on-line? Přišli jsme jen pro ocenění a zůstali celý den. To je fakt zadarmo? Skvělá organizace! Hlásím se na Knihopásek 2023.

Knihovny jako průvodkyně 21. stoletím – projekt Mysleme! Mysleme kriticky!

Zdeňka Adlerová, Ivana Šrámková
adlerova@kkdvyskov.cz, sramkova@kkdvyskov.cz

Knihovna Karla Dvořáčka (KKD) v loňském roce uspěla v dotačním řízení Nadace OSF s projektem „Mysleme! Mysleme kriticky!“, který byl zaměřen na mediální vzdělávání.

Informace se na nás hrnou z mnoha stran a velmi často se mezi relevantní zprávy ukrývají i dezinformace a hoaxy. Rozpoznáme je? Podle výzkumu společnosti STEM/MARK z roku 2018 to dokáže pouze čtvrtina dospělé populace. Proto jsme letos vyškovské veřejnosti – studentům, pedagogům, seniorům i všem, kdo se o svou mediální gramotnost zajímají – nabídli soubor přednášek, besed, kurzů a her, který dospělým i mládeži přiblížil tuto problematiku tradičními, ale také kreativními metodami s praktickými ukázkami.

Dříve, než jsme začali vzdělávat naše návštěvníky, zúčastnili jsme se – knihovníci a knihovnice z Vyškova a vyškovského regionu – webináře na téma mediální, informační

a digitální gramotnost pod vedením předsedkyně spolku *Fakescape!* Terezy Kráčmarové. Hovořila nejen o dopadu dezinformací, ale seznámila nás také s možnostmi, jak si ověřit pravdivost výroku i pravost fotografie.

Ve zmíněném výzkumu je uvedeno, že „fake news“ jsou nejvíce ohroženi lidé starší 60 let. Proto naše první aktivita mířila na seniory. Ve čtyřech lekcích je Jan Řezníček, DiS. z KKD Vyškov seznámil s tím, jak vyhledávat pravdivé informace, poznat podvodné e-mail a hoaxy, co je typické pro fake news a dezinformace a jak si ověřit důvěryhodnost internetových zpráv. Z ohlasů na tento kurz nás mimo jiné potěšil tento: „Jsem moc ráda, že jsem se mohla kurzu zúčastnit, protože k mnoha informacím

Účastníci semináře Data, grafy, kouzla: jak (ne)manipulovat

bych se jinak asi těžko dostala. Bylo výborné, že jsme si mohli vyhledávání informací vyzkoušet.“

Moderní datová a informační společnost si žádá nové gramotnosti. Jednou z nich je gramotnost vizualizační, která nám umožňuje efektivně interpretovat a chápat vizualizovaná data: různé grafy a diagramy, se kterými se stále častěji setkáváme v každodenním životě, v médiích i v práci. Proto se Mgr. Tomáš Marek, odborný pracovník na KISK FF MUNI, ve svém webináři pro pedagogy zaměřil nejen na obsah vizualizační gramotnosti (tj. co bychom měli předávat za dovednosti a znalosti), ale mluvil také o cestách, jak tyto schopnosti u studentů smysluplně rozvíjet.

Samozřejmě jsme nezapomněli ani na studenty našich dvou středních škol: Gymnázium a SOŠ zdravotnická a ekonomická Vyškov a Střední odborná škola a střední odborné učiliště Vyškov. Mgr. Tomáš Marek pro ně připravil seminář s názvem Data, grafy, kouzla: jak (ne)manipulovat.

Z reflexí studentů vybíráme:

„Líbilo se mi, jak se (přednášející) snažil co nejvíce napojit na nás a pochopit naše názory a poznatky.“

„Bezpochyby si teď budu dávat větší pozor čemu věřit, a než tomu uvěřím, tak to pořádně zkontroluji, jestli tam není schovaná nějaká tajná manipulace.“

„Díky přednášce vím, že informace mám ověřit z minimálně dalších dvou zdrojů.“

„Netušil jsem, že se takovéto věci dějí.“

„Velmi si cením informací, které jsme dnes získali. Myslím, že je využiji.“

Dostali jsme také ohlasy pedagogů:

„Žáci si představovali, že jdou do knihovny na nějakou přednášku o knize, to bylo jejich očekávání od knihovny jakožto instituce, ale poté mi sdělili, že byli překvapeni, že se uvnitř knihovny řeší mnohem širší problematika. Z reakcí studentů soudím, že to byla pro ně zajímavá

zkušenost, a navíc i prezentace pana lektora byla pro ně atraktivní.“

„Přednáška k mediální gramotnosti zaměřená na vizualizaci dat prostřednictvím různých typů grafů byla velmi erudovaně, avšak věku přiměřeně zpracována. Lektor používal řadu praktických ukázek, vše bylo názorně demonstrováno a studenti mohli sami zúročit, co již o vizualizaci a tvorbě grafů vědí. Zároveň si mohli uvědomit, jak mohou být vizualizace manipulativní a jak je důležité být v tomto ohledu obezřetní. Studenti byli celou dobu adekvátně zapojováni a motivováni, mohli se v průběhu přednášky na cokoli zeptat a lektor s nimi navázal velmi partnerský vztah. Velmi pozitivně hodnotím také připravenost pana Marka a jeho verbální projev i celkové vystupování.“

Grafy a diagramy nám pomáhají lépe porozumět statistikám a datům. Zvláště v době koronavirové krize se na nás různé grafy valily ze všech stran a ne vždy nám říkaly celou pravdu – s grafy se dá totiž velmi efektivně kouzlit. V rámci semináře pro veřejnost Mgr. Tomáš Marek seznámil přítomné se základními způsoby manipulace grafů a zdůraznil, na co si dávat pozor.

Poslední aktivitou projektu je úniková hra Na vlnách dat. Studenti a žáci si v jejím průběhu prakticky vyzkoušeli vyhledávání informací a obsahů, porozumění všem jejich významům, své schopnosti sdělení analyzovat a porovnávat s dosavadními zkušenostmi, schopnost kriticky hodnotit. Vzhledem k její realizaci v KKD hra současně prohlubuje čtenářskou gramotnost a účastníci se seznámí s prostorem knihovny a aktivitami věnovanými této cílové skupině.

Výsledky jednotlivých týmů ukázaly rozdílnou úroveň mediální gramotnosti, což je vzhledem k zaměření obou škol pochopitelné. Zatímco gymnazistům nečinily zadání a pohyb v prostoru KKD výraznější potíže, pro řadu žáků a studentů SOŠ a SOU to byla první návštěva knihovny. Přesto se snažili zadané úkoly co nejlépe splnit. Potenciál této hry jsme využili k nabídce prázdninové účasti široké veřejnosti.

Koncepce celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven 2022–2027

Adéla Dilhofová

Adela.Dilhofova@mzk.cz

Koncepce celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven je doporučena pro všechny knihovny evidované na Ministerstvu kultury ČR. Vychází z těchto strategických materiálů:

- Národní koncepce realizace politiky soudržnosti v ČR po roce 2020
- Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2021 až 2027 s výhledem do roku 2030
- Strategický rámeček Česká republika 2030
- Strategie IFLA 2019–2024. Byla vytvořena a schválena Sekcí vzdělávání SKIP a následně 3. 5. 2022 přijata a schválena Ústřední knihovnickou radou.

Kromě koncepce byla také připravena a od 1. 1. 2020 platí **novela Katalogu prací** pro povolání Knihovník. Katalog prací se tak uvádí do většího souladu s knihovnickými profesními kvalifikacemi Národní soustavy kvalifikací (dále NSK) – podrobněji přehled a náplň profesních kvalifikací najdete zde: <https://narodnikvalifikace.cz/vyber-kvalifikace/profesni-kvalifikace/skupiny-oboru-37>

Vzdělávání knihovníků můžeme rozdělit na:

- formální,
- neformální,
- informální.

Nyní vysvětlíme z pohledu Koncepce CŽV **jaké jsou vize do roku 2027** v jednotlivých oblastech:

- **Formální vzdělávání**
 - udržet kombinované formy vysokoškolského studia na bakalářské i magisterské úrovni, iniciovat **změny**

oborových kurikulů podle požadavků knihoven.

– Iniciovat **vznik inovačních a specializačních kurzů** na oborových školách.

- **Neformální vzdělávání**

Dalšímu odbornému vzdělávání má být věnováno minimálně **48 pracovních hodin ročně**. Pracovníci z knihoven s rozsahem provozní doby menší než 15 hodin týdně mají absolvovat další odborné vzdělávání v rozsahu nejméně **8 pracovních hodin ročně**.

Proto ke splnění těchto podmínek **vznikne jednotný vzor knihovnického minima** formou e-learningu (určeného primárně pro tzv. neprofesionální pracovníky knihoven). Dále by měl být zpracován **system inovačních a specializačních kurzů pro jednotlivé profesní typové pozice**.

Z pohledu rekvalifikace bude připraven **jednotný obsah kurzů pro vysokoškolské pozice**. Měl by být rozšířen počet autorizovaných osob pro realizaci těchto rekvalifikačních knihovnických kurzů a zkoušek dle NSK. V intervalu tří let se bude pravidelně aktualizovat struktura akreditovaných rekvalifikačních kurzů pro jednotlivé knihovnické pozice.

- **Informální vzdělávání**

Pracovníci knihoven se mají celý život věnovat svému sebezvzdělávání. Veřejné knihovny se chtějí do budoucna stát centry neformálního vzdělávání veřejnosti, stát se oporou české vědy.

- K těmto cílům dopomůže: pravidelně aktualizovaný web Studijní pomůcky pro knihovníky, který provozuje Knihovnický institut NK ČR: <https://studujte.nkp.cz/>.

Poslední část Koncepce CZV se věnuje **vnitropodnikovému vzdělávání**. To zajišťují provozovatelé knihoven buď jako interní ve vlastním vzdělávacím zařízení nebo jako externí mimo knihovnu. V této souvislosti bude věnována pozornost managementu knihoven a personální práci v knihovnách – např. „Příručka pro personální práci v knihovnách“ či příručka „Jak řídit knihovnu“ – najdete zde: <https://prirucky.ipk.nkp.cz/rizeni/start>

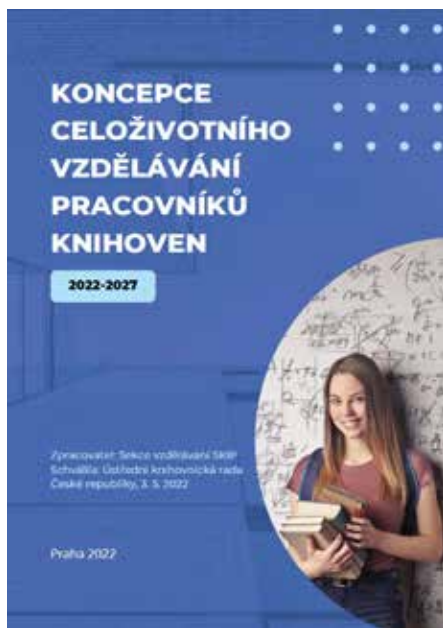
Nedílnou součástí celoživotního vzdělávání je **zajištění kvality**. Kvalita se musí týkat vzdělávacích programů, poskytovatelů vzdělávání i vzdělavatelů. Úlohu výstupního standardu

formálního vzdělávání by měly plnit standardy NSK. Aktuálně dochází k revizi standardů NSK na

4. úrovni (pro absolventy středního vzdělání s maturitní zkouškou) a na 6. úrovni (pro absolventy vyššího odborného vzdělání nebo bakalářských studijních programů). U typových pozic 4. úrovně došlo k redukci do dvou pozic (Knihovník katalogizátor, Knihovník v přímých službách), zatímco v 6. úrovni bude zřejmě stávajících 8 typových pozic zachováno. Také je nezbytné nutné, aby fungoval efektivní poradenský a informační systém o komplexní nabídce vzdělávání. V této ob-

lasti jde o spolupráci oborových škol, neformálních vzdělavatelů a knihoven.

Plné znění zmíněné Koncepce celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven 2022–2027 najdete: https://ipk.nkp.cz/docs/Koncepce_CZV_202120271.pdf.

Bude vás zajímat, že...

...**Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven zveřejnilo na svých webových stránkách Databázi novostaveb a rekonstrukcí knihoven v ČR** (<http://mcvrk.mzk.cz/database-staveb#>). Databáze poskytuje přehled nově postavených a zrekonstruovaných knihoven od roku 1992 do současnosti. Každý záznam obsahuje soubor standardních údajů o výstavbě, přestavbě, modernizaci nebo jiné stavební úpravě včetně údajů o celkových nákladech a kontaktů na dodavatele, architektky a projektanty. Jako základ byly využity záznamy o knihovnách převzaté z původní databáze Výstavba a rekonstrukce knihoven, kterou spravoval SKIP spolu s Národní technickou knihovnou v Praze do roku 2005...

Kam čert nemůže, tam nastrčí makro

David Kudrna

D.Kudrna@nukib.cz

Věděli jste, že hackeři ke svým účelům zneužívají soubory Word, Excel nebo PowerPoint? Tyto soubory umožňují vytvářet tzv. „makra“.

To jsou pokročilá pravidla, pomocí kterých si můžeme zjednodušit rutinní práci. Aby se dělala automaticky a sama. Na makrech není nic špatného. Tedy do chvíle, kdy pomocí nich hackeři připraví pravidla, která mají za úkol nám zavařit. Soubor se škodlivými makry k nám může dorazit jako příloha e-mailu. Když ho otevřeme, vyzve ke spuštění maker. Bude nás motivovat třeba tím, že makra aktualizují data v tabulce. Ale pozor, makra mohou fungovat také jako spouštěč škodlivého programu, který se z našeho počítače může rozšířit do celé sítě, a vyřadit tak organizaci z provozu. I sám Microsoft se snaží proti zneužívání maker bojovat, ale stále se jedná o účinný postup hackerů.

Stejně nás může překvapit cizí USB flash disk, s jehož připojením se začne do počítače nenápadně instalovat škodlivý program, aniž bychom ho sami otevřeli nebo spustili. Nebo zpracovaný podvodný e-mail, který nás upozorňuje na přeplněnou kapacitu naší e-mailové schránky. Pro zvýšení kapacity se máme přihlásit pomocí přiloženého odkazu. Když odkaz otevřeme, vidíme přihlašovací okno, na které jsme zvyklí. Jenže s přihlášením své přihlašovací údaje odevzdáme. S těmi pak hackeři dále pracují.

Hackeři mají ve svém repertoáru rozmanité praktiky, které stále zdokonalují. A protože jsme my, lidé, omylní, bývá součástí jejich práce působení na lidi a manipulace s nimi. Snaží se nás donutit k chybám z pohodlnosti, lenosti, neopatrnosti nebo neznalosti. Naše chyby poté využívají jako odrazové můstky a díry v plotě. Role lidí, uživatelů digitálních technologií, je tedy významná. Není pravda, že IT oddělení

Základy kybernetické bezpečnosti

„DÁVEJ KYBER!“

(verze 2022–2024)

Autorem a garantem kurzu je:

NÚKIB

[▶ Spustit kurz](#)

dokáže vše dokonale zabezpečit a my se již nemusíme o nic starat. Naopak! IT oddělení nás potřebuje mít na své straně. Poučený a zodpovědný uživatel digitálních technologií má totiž dobrou šanci pokusy hackerů rozpoznat a neskočit na ně. Průběžné vzdělávání v kybernetické bezpečnosti tedy představuje účinný nástroj. Zajímavostí také je, že SWOT analýza z Konceptce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 (Konceptce) jako slabou stránku českých knihoven uvádí: „Nepřipravenost knihoven na nenadálé hrozby (živelní pohromy, hackerské útoky apod.).“¹

Knihovny současnosti jsou plné digitálních technologií a systémů. Akvizice, katalogizace, výpůjčky, digitální repozitáře nebo třeba zajišťování svobodného přístupu k informacím a rešeršní služby. Některé služby knihoven jsou na digitálních technologiích a systémech přímo závislé, pro jiné jsou důležité. Pokud technologie a systémy nebudou v provozu, je to pro knihovnu velká rána. To je pro hackery samo o sobě lákavé. Bývá přitom běžné, že se po zdařeném kybernetickém útoku obnovuje provoz několik týdnů. Dokážete si představit, že několik týdnů nemůžete poskytovat ani základní zákonné služby?

Motivací hackerů pro útoky na knihovny je celá řada. V zahraničí se například řešily útoky na knihovny v období sčítání lidí. Do sčítání, které probíhalo pomocí on-line sebesčítání, byly knihovny aktivně zapojeny. V tomto čase na ně byla znamenána vyšší intenzita kybernetických útoků. Cílem hackerů může být oslabení důvěryhodnosti knihoven, které mají v demokratické společnosti významné postavení. Mohou se pomocí knihoven pokusit šířit propagandu, ovlivnit veřejné mínění či jinak zneužít její komunikační kanály.

A samozřejmě hledají i příležitosti pro vlastní zisk. Databáze knihovny nebo její digitální sbírky mohou například zašifrovat a požadovat výkupné za jejich zprovoznění. I v České republice evidujeme kybernetické útoky na knihovny, nejedná se tedy o sci-fi.

Pojďme udělat další krok pro bezpečnější knihovny. Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost (NÚKIB) vytváří a poskytuje vzdělávací aktivity, které mají za cíl lidem přiblížit témata kybernetické bezpečnosti prakticky a použitelně.

- Zájemcům doporučujeme nahlédnout do bezplatného on-line kurzu „Dávej kyber“, který se mezi studenty těší velké oblibě. V on-line kurzu získáte mnoho doporučení, která dokážete využít bez cizí pomoci a ihned: <https://osveta.nukib.cz/course/view.php?id=123>

- Pokud máte zájem, aby zaměstnanci vaší knihovny hromadně prošli kurzem „Dávej kyber“, znalosti prokázali v závěrečném testu a získali certifikát jako doklad o absolvování kurzu, můžete postupovat dle tohoto návodu: <https://osveta.nukib.cz/mod/page/view.php?id=1833>
- Doporučujeme také navštívit web Festivalu bezpečného internetu, který se bude konat v říjnu. Jedná se o sérii vzdělávacích akcí, webinářů, kampaní a materiálů. Jednou z cílových skupin, které se letošní ročník věnuje, jsou knihovníci: <https://osveta.nukib.cz/course/view.php?id=111>

Jedna z tezí, která je ve zmíněné Konceptci uvedena, říká, že knihovny mají být otevřeným, ale současně bezpečným, fyzickým i virtuálním, prostorem. Pojďme tuto tezi naplňovat společnými silami. Kurzy i další materiály NÚKIB jsou knihovnám plně k dispozici.

¹ Konceptce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030. Národní knihovna ČR [online]. Praha: Knihovnický institut, 2020 [cit. 2022-07-19]. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/jpk/doc/konceptce-rozvoje-2021-2027/konceptce-rozvoje-knihoven-2021-2027/view>

Knihovny města Ostravy dává knihám druhý život

Gabriela Pokorná
GPokorna@ostrava.cz

Radost i poznání přinesla tisícům čtenářů unikátní aktivita Knihovny města Ostravy s názvem Druhý život knih. Od roku 2017 se díky tomuto projektu dostalo víc jak 6 500 knih k malým i velkým čtenářům. Ostravské knihovnice starším, nepůjčováním knihám či publikacím, které knihovny mají ve svém fondu jako multiplikáty, vdechnou nový život a poskytují je do škol, domovů seniorů, zdravotnických zařízení či sociálně znevýhodněným rodinám.

„Projekt je v České republice ojedinělý s ohledem na jeho filozofii. Samozřejmě i jiné knihovny či instituce knihy darují. Smyslem našeho Druhého života knih je udělat knihami radost dalším čtenářům, kteří by museli za knihy vynaložit nemalé peníze. Starší knihy, které se již v knihovně nepůjčují, nejsou vyhazovány, ale naopak míří ke svým novým čtenářům. Uvolní tak místa v regálech knihoven pro nové publikace a jinde ještě potěší. Krom zápisu o vyřazení jsou knihy na svou novou pouť opatřeny speciální samolepkou a kolegyněmi pečlivě vybrány, vždy dle čtenářů, za kterými cílí,“ vysvětluje myšlenku projektu Miroslava Sabelová, ředitelka knihovny.

Nepoškozené, nezhodnocené knihy tak dostaly šanci na svůj „druhý“ život a putovaly v uplynulých letech k novým čtenářům. Na počátku projektu (v roce 2017) ostravské knihovnice takřka denně doplňovaly police knihovničky na nádraží v Ostravě-Svinově. Jednalo se tehdy o zhruba 70 knih každý měsíc v rámci projektu Kniha do vlaku, který skončil v roce 2019. Další knihy putovaly do knihovničky projektu Kniha do vlaku na nádraží v Ostravě-Vítkovcích. Od června letošního roku knihovna počala zásobovat i nový prostor odletové čekárny Letiště Leoše Janáčka Ostrava, za svými dalšími čtenáři tak cílilo prvních 150 knih a chystají se další. Tisíce knih zamířily za svými čtenáři do dalších institucí, Domova Kamenec, Městské

nemocnice Ostrava, Hornické polikliniky i Armády spásy. Tituly pro děti a mládež byly distribuovány do knihovniček Základní školy a mateřské školy Ostrčilova a stovky knih získala Vazební věznice Ostrava. Knihy však darují také dobrovolnice do sociálně slabých rodin.

„Smysluplný počín naší knihovny, která našla nové uplatnění pro vyřazené knihy, oceňuji. Je vskutku příkladným konáním hodným následování. Knihy byly vždy cenným pramenem poznání a pakliže knihovna umí zajistit způsob, jak tyto knihy ještě udělají radost a obohatí životy dalších čtenářů, pak jde o přínosný krok,“ konstatoval primátor města Tomáš Macura.

V červnu letošního roku darovala další stovky publikací pro děti Knihovna města Ostravy do školní knihovny Základní školy a mateřské školy Ostrčilova 10. Ředitelka školy Lenka Lednická aktivitu knihovny vítá: *„Dar, který jsme obdrželi, znatelně zvýšil počet titulů našich školních knihoven a zároveň také pestrost literatury. Nemáme knihovny totiž vyhrazeny jen pro danou výpůjční dobu, ale dochází sem jednotlivé třídy na čtenářské dlny v rámci svých hodin českého jazyka a nyní jsme rozjeli i pravidelný program na odpoledne pro oddělení naší školní družiny. Do budoucna chceme zapojit ale i třídy naší mateřské školy. Detailněji mohou přiblížit, že na naší základní škole máme celkem tři open space knihovny s relaxačním posezením. Nejstarší knihovna je bilingvní, na škole funguje od roku 2005, čítá kolem 1000 titulů v českém i anglickém jazyce. Další dvě knihovny jsou situovány v hlavních chodbách školy a určeny jsou pro 1. a 2. stupeň.“* Mezi darovanými tituly do školní knihovny jsou jak knihy doporučené četby, tak rozličné publikace známých autorů. Zhruba 300 knih a časopisů si letos převzal též ředitel Domu pro ženy a matky s dětmi Adelante Tomáš Hruška.

Knihovna Kroměřížska je součástí nového parkovacího domu

Šárka Kašpárková
kasparkova@knihk.cz

V Kroměříži byla otevřena pobočka Knihovny Kroměřížska, která je součástí nového parkovacího domu. Záměru na využití prostor bylo několik, vítězně ale prošel návrh knihovny na zřízení její pobočky, která spojí kulturu s turismem.

Štěstím bylo, že prostory nebyly zařízeny a mohly být využity služby architektky Veroniky Novákové Rehortové z architektonické kanceláře Knesl Kynčl architekti, s.r.o. z Brna. Spolupráce s paní architektkou byla velmi dobrá. Po vysvětlení našich představ a záměru, navrhla uspořádání interiéru. Pobočka nekopíruje ve službách Turistické informační centrum Kroměříž, které je umístěno v centru města v budově radnice. Je zaměřena především na informační služby a odtud pochází i její název.

Ponechali jsme rok, jako zkušební

pilotní projekt, a po vyhodnocení budeme modelovat vybavení pobočky i profilovat knižní fond. Pobočka poskytuje základní informační servis pro turisty. Polovina knižního fondu je zaměřena na turismus, zejména pak na region a město Kroměříž. Druhou polovinu tvoří beletrie pro dospělé čtenáře a je zde vybudován i koutek pro děti. Knihy si zde mohou čtenáři vypůjčit nebo mohou jen tak posedět. Jsou zde vytvořena také dvě místa pro veřejný internet. Pobočka je vybavena sociálním zařízením.

Nově otevřená pobočka Knihovny Kroměřížska

Vedle parkovacího domu se opravuje dům pro mladé, tzv. startovací byty, a také část budovy bude sloužit jako byty pro seniory. Z druhé strany roste malé sídliště. I zde předpokládáme budoucí potenciál návštěvnosti pobočky a trochu se i obáváme, že kapacita pobočky stačit

nebude. Velmi hezký je také upravený prostor před pobočkou. Obklady na stěně tvoří obrazce z Květné zahrady. Klokotá zde voda stékající po úzkém korytě ztrácející se v dlažbě n á m ě s t í č k a , uprostřed něj byl zasazen platan. Je zde také místo

pro odstavení asi 30 kol. I když se jedná o velmi hlučné místo, ze dvou stran je poměrně rušná ulice a nedaleko kruhový objezd, překvapí vás ticho a příjemné prostředí v pobočce knihovny.

Pokud pojedete do Kroměříže, zaparkujte v parkovacím domě a navštivte naši pobočku. Zatím je otevřena pondělí až pátek od 9.00 do 17.00 hodin. Turistické informační centrum v Kroměříži je od května do října otevřeno 7 dnů v týdnu a slouží veřejnosti jako detašované pracoviště knihovny v budově radnice.

V Moravské zemské knihovně se v průběhu čtyř měsíců představí 7 výstav

Jitka Matušková
matuskova@mzk.cz

Bohatou paletu výstav zahájila 1. září organizace Tichý svět, která skrze informační plakáty seznamuje návštěvníky s kulturou neslyšících, se způsoby komunikace s nimi, s kauzistikami ze sociálních služeb, Tichou linkou a také provozu

Tichého světa – chráněných pracovišť. V rámci doprovodného programu se 19. září v 18 hodin uskuteční v Konferenčním sále MZK beseda na téma: *Jak se vyrovnat se ztrátou sluchu*. Odborníci pohovoří nejen o sluchovém postižení, ale také o fungování sluchu, možnostech jeho podpory a ochrany. O svůj příběh a zkušenosti se podělí host Lucie Ulichorvá, která má již od dětství diagnostikovanou hluchoslepotu. Přepis bude zajištěn. *Knihovna bez bariér* je název exkurze, která proběhne v úterý 27. září v 17 hod. pro neslyšící a bude tlumočená do českého znakového jazyka. Výstava **Poznej Tichý svět** mapující činnost organizace, chráněných pracovišť a brněnské pobočky bude k vidění ve 3. a 4. patře foyer budovy do 30. září.

Cyklus Oči Brna v měsíci září a říjnu představí osobnost **prof. RNDr., Ing. Michala V. Marka, DrSc., dr. h. c.**, člena Švédské královské akademie zemědělských a lesnických věd, zakladatele a ředitele CzechGlobe. Se svým pohledem na současnou globální změnu, její projevy v atmosféře a dopady na biosféru a lidskou společnost pohovoří 13. září od 18:00 na

půdě Moravské zemské knihovny. S osobností pana M. V. Marka se bude veřejnost moci seznámit v přízemí knihovny, vedle výtahů, a to díky digitální obrazovce, vitrině a posuvnému čtecímu zařízení.

Česká literatura v překladu 1989–2020 je název výstavy, která na 7 oboustranných panelech nabídne vhled do současné situace českého jazyka na poli světové literatury. Výstava reflektuje historii i současnost překladatelské problematiky, pomocí grafů zachycuje zajímavé trendy ve vydávání české literatury v zahraničí a v neposlední řadě se zabývá nejpřekládanějšími českými autory. *„Je osudem malého národa a tedy malého jazyka, že o svoji pozici ve světové literatuře musí bojovat mnohem usilovněji než jazyky velké a že se musí smířit se skutečností, že v tomto zápase nemůže polevit. A výstava je*

především poctou těm, bez nichž by to nešlo – tedy překladatelům a literárním agentům” říká k tématu výstavy její hlavní autor, Tomáš Kubíček, ředitel MZK. Všichni příznivci české literatury jsou zváni na vernisáž výstavy, která se uskuteční 20. září v 17 hod. v Konferenčním sále MZK za účasti autorů výstavy, s následnou komentovanou prohlídkou s průvodním slovem Tomáše Kubíčka, ředitele MZK. Výstava bude umístěna v 1. a 2. patře foyer budovy do 22. prosince 2022.

Bohatost panelových výstav doplní na 5. a 6. patře foyer knihovny **Kriticky ohrožené jevy našich nářečí**. Jak název napovídá, návštěvníci budou mít možnost seznámit se s výzkumem nářečních jevů a jazykovým dědictvím našich předků. Mezi exponáty nebudou chybět také mapy, a to nejen mapy nejhroženějších nářečních jevů, ale i jevů stále živých. Výstava se váže k 70. výročí existence dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR v Brně, které se jako jediné akademické pracoviště v Česku dlouhodobě věnuje systematickému zkoumání dialektů. Výstava bude k vidění v budově MZK od 19. září do 19. listopadu 2022.

Galerijní prostor knihovny se po letní odmlce slavnostně otevře 19. října vernisáží k výstavě **Odvaž se poznat**. Výstava mapuje období osvícenství na Moravě, přibližně mezi léty 1740 a 1810. Jednou z charakteristik osvícenství je snaha o poznání světa a proměnu společnosti skrze toto poznání, což shrnul Emmanuel Kant svým citátem „Odvaž se poznat“. Nové znalosti a technologie se šířily napříč Evropou i mezi různými vrstvami společnosti. Vznikaly také nové spolky a instituce umožňující vzdělávání a právě z této doby pochází myšlenka založení Moravského zemského muzea, u kterého vznikla i Moravská zemská knihovna. Výstava přibližuje, jak tento proces probíhal v moravském prostředí, ať už mezi šlechtici a vzdělanci, nebo na venkově, a také roli, kterou v něm hrály tištěné publikace všeho druhu, knihy, noviny a časopisy i mapy.

Galerie bude přístupna veřejnosti po dobu otevírací doby knihovny do 22. prosince 2022.

Jelikož cyklus **Oči Brna** je dvouměsíční, můžou se čtenáři a návštěvníci knihovny v měsících listopadu a prosinci těšit na osobnost **Jakuba Dvorského**. Prostřednictvím digitální obra-

zovky, vitríny, čtecího zařízení a v neposlední řadě osobní účastí se v MZK představí výtvarník, kreslíř a tvůrce počítačových her. Mezi jeho nejznámější hry patří *Samorost 2* a *Machinarium*. Spolupracoval také na filmu režiséra Jana Svěráka *Kuky se vrací*, za což byl nominován na Českého lva.

Podzimní výstavní program Moravské zemské knihovny doplní výstava studentských prací Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity, která od 3. listopadu do 22. prosince bude ke zhlédnutí v 7. patře foyer budovy. Studenti Ústavu zahradní a krajinářské architektury se ve spolupráci s Lesnickou fakultou zapojili do mezinárodního projektu a navrhovali malé městské prostory v etiopském městě Awassa.

Po dobu čtyř měsíců budou návštěvníci knihovny obklopeni informacemi, tématy a tezemi, které nenajdou pouze v publikacích, ale budou si je moct přečíst ve veřejném prostoru budovy, třeba při šálku kávy nebo odpočinku od světla monitoru. Bližší informace k doprovodným programům výstav budou průběžně uveřejňovány na webových stránkách MZK. www.mzk.cz

Současnost a budoucnost udržitelnosti v Moravské zemské knihovně

Veronika Kašpárková, Petra Chaloupková, Jan Švec

Veronika.Kasparkova@mzk.cz, Petra.Chaloupkova@mzk.cz, Jan.Svec@mzk.cz

Pojem udržitelnosti se s postupující klimatickou změnou objevuje v našich životech stále častěji a v mnoha kontextech. Do knihovnického povědomí se dostal díky nestorovi českého knihovnictví profesoru Jiřímu Cejkovi již na konci devadesátých let¹. Jak jistě všichni víte, „Udržitelnost v knihovnách“ je hlavním komunikačním tématem českých knihoven již druhý rok a Moravská zemská knihovna se jeho komunikaci a podpoře věnuje od začátku roku 2021.

Pracovní skupina pro udržitelnost

Na jaře roku 2021 se v naší knihovně spontánně zformovala pracovní skupina, jejíž členové se věnují dlouhodobé systematické práci v oblasti udržitelnosti. Skupina se v počátečních fázích

věnovala především studiu tématu díky iniciativě Udržitelná knihovna (<https://udrzitelna.knihovna.cz>) a analýzám knihovnických možností a rizik na poli udržitelnosti. Koncepte rozvoje knihoven v ČR na léta 2021–2027 akcentuje tematiku udržitelnosti ve všech třech základních pilířích (ekologický, sociální a ekonomický), jde tedy o typické průřezové téma, které se promítá do celé plejády knihovnických činností. V současnosti aktivity pracovní skupiny zahrnují přípravu celoročního programu pro veřejnost, který najdete v našem kalendáři akcí (<https://www.mzk.cz/kalendar>), a interní komunikaci.

Program pro veřejnost

První velká akce, kterou jsme se zaměřili na komunikaci udržitelných cílů široké veřejnosti, byl Týden knihoven 2021. Uspořádali jsme sbírku pro Nadaci Veronica a zorganizovali 4 online

¹ (<https://ikaros.cz/knihovnictvi-jako-profese-prof-pndr-jiri-cejek-csc-zivot-a-dilo-3-cast>)

Budoucnost knihy online

přednášky vztahující se ke třem základním pilířům udržitelnosti. Tyto přednášky jsou stále dostupné v sekci „video“ na naší facebookové stránce (<https://www.facebook.com/mzk.cz/videos/>).

Pro rok 2022 jsme vytvořili celoroční programovou koncepci. Každý měsíc pořádáme akce tradičních knihovnických formátů, jako jsou přednášky, promítání nebo besedy, které

akcentují vždy jedno „udržitelné“ podtéma. Podtémata vybíráme s ohledem na aktuální společenské kauzy, zveme výrazné osobnosti daného oboru a inspirováme se také mezinárodně uznávanými daty, jako jsou například Světový den včel (20. 5.) apod. Experimentujeme také

s pořádáním nových druhů akcí, na které naši čtenáři zatím nebyli zvyklí – například úspěšný únorový Book swap (v reakci na Mezinárodní den darování knihy (14. 2.) nebo v květnu fairtradový Čaj o páté realizovaný ve spolupráci s organizací NaZemi.

Humans of MZK

A co děláme pro udržitelnost my, zaměstnanci MZK? To si navzájem připomínáme v seriálu Humans of MZK, kde představujeme každý měsíc samostatné udržitelné aktivity jednoho ze zaměstnanců. Cílem je mimo jiné nenuceně inspirovat ostatní kolegy, že drobné pozitivní změny v každodenním chování mohou být i nenáročné, a přesto mít přínos pro společnost a přírodu. Na plakátu se například objevil kolega, který bez ohledu na roční dobu chodí vždy pěšky z práce, kolegyně sbírající logr z kávovarů (doma s ním obohacuje

kompost) nebo kolega, který zejména v době pandemické navštěvoval restaurační okénka s vlastním jídlonosičem.

V dubnu jsme také v MZK vytvořili tým, který se zúčastnil jarní výzvy desetisickroku.cz. Naší hlavní ambicí bylo začít se vzájemně motivovat k častějšímu pohybu pro zdraví, ale dalším efektem celé akce bylo snížení počtu cest do práce uskutečněných autem či MHD.

Bookswap v MZK

Byť nám nešlo o to nachodit co nejvíce kilometrů, přesto jeden z našich kolegů v kategorii města Brna obsadil skvělé 4. místo. V říjnu proběhne podzimní pěší výzva, přidáte se i ve vaší knihovně? My se plánujeme zúčastnit znovu, rýsuji se nám dokonce dva týmy, které si navzájem změní síly.

Budoucnost udržitelnosti

Moravská zemská knihovna prostřednictvím Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven (<https://mcvrk.mzk.cz/>) dlouhodobě usiluje o podporu procesu transformace knihoven v centra celoživotního vzdělávání a lokálních komunit. Knihovny touto proměnou procházejí často intuitivně a nekoordinovaně, a tak vyhledávají odbornou i metodickou pomoc a možnost získat zkušenosti z celé republiky nebo zahraničí. Proměna knihoven na přírodná komunitní centra s sebou nese silný náboj sociální inkluze a otevírá možnosti širšího rozvoje občanské společnosti. Pokud vnímáme pojem udržitelnosti v dlouhodobé perspektivě, jsou právě vzdělávání a sociální soudržnost některými z klíčových témat a možných cest k vytváření udržitelných a stabilních komunit schopných efektivně užívat zdroje a odblokovat ekologický a sociální inovační potenciál.

Šachy v MZK – otevření Šachového koutku Eduarda Lendla a spolupráce s Šachovým svazem

Petra Chaloupková
Petra.Chaloupkova@mzk.cz

Moravská zemská knihovna od poloviny 20. století disponuje rozsáhlou sbírkou šachové literatury. O vznik této sbírky se zasadil Eduard Lendl, významný brněnský šachista a pedagog (a shodou okolností také dědeček slavného tenisty Ivana Lendla). Již v roce 1950 bylo z jeho podnětu zřízeno šachové oddělení při Státní pedagogické knihovně v Brně. Od tohoto roku po následující desetiletí Eduard Lendl systematicky budoval sbírku šachové literatury a šachové oddělení knihovny jeho zásluhou nabylo celostátního významu.

Sbírka šachové literatury

Šachový fond aktuálně čítá téměř 5 500 svazků a dodnes je považován za jednu z největších sbírek v Evropě. V současnosti je fond ve spolupráci se Šachovým svazem ČR doplňován o tuzemské i zahraniční tituly. Část fondu je zdigitalizována (včetně zajímavostí jako například partie přepsané na stroji a někdy i ručně malované) a je dostupná v Digitální knihovně (digitalniknihovna.cz). U příležitosti otevření šachového koutku byla sbírka šachové literatury doplněna o přibližně 300 nových svazků.

Šachový koutek v 1. patře MZK

Šachový koutek Eduarda Lendla nabízí zájemcům výběr literatury z uvedené sbírky

pro studium v knihovně i vypůjčení domů. Otevřením šachového koutku vzniklo v knihovně také místo, kde si lidé mohou zahrát šachy. V koutku je k dispozici až 16 herních míst vhodných k přehrávání partií z knih, zápasům s přáteli i k pořádání turnajů pro veřejnost.

Oproti čtenářské průkazce si lze v knihovně vypůjčit šachové sady a hodiny. Koutek je čtenářům volně přístupný v otevřené době knihovny.

Šachový koutek byl slavnostně otevřen 26. dubna letošního roku. U příležitosti slavnostního otevření proběhla

simultánní partie s českým velmistrem Davidem Navarou, s nímž si zahrálo jednadvacet zájemců z řad šachové veřejnosti – devatenáct z těchto partií David vyhrál a dvě partie skončily remízou. Zajímavostí je, že jedna z remíz byla odehrána s jedenáctiletým ukrajinským chlapcem, který šachový koutek od té doby pravidelně navštěvuje.

Oficiálním patronem šachových aktivit pořádaných v MZK je Ivan Lendl, slavný tenista a vnuk Eduarda Lendla. „To, že děda hrál šachy – a velice dobře – jsem samozřejmě věděl. Ale jakou měl sbírku šachové literatury, o tom jsem neměl nejmenší ponětí,“ vzkázal slavný vnuk našim čtenářům ve videopozdravu ke slavnostnímu otevření šachového koutku.

Simultánní partie s českým velmistrem Davidem Navarou

Přítomnost a budoucnost šachového koutku

Těžiště aktivit pořádaných v šachovém koutku spočívá v účinné spolupráci s Šachovým svazem ČR a šachovými kluby, které mají zájem šachový koutek využívat ke klubovým událostem a k přípravě akcí „na míru“ pro naše čtenáře a šachovou veřejnost. Od září 2022 bude mít v šachovém koutku svoji klubovnu brněnský šachový klub Lokomotiva, jenž se chystá pořádat veřejné turnaje každé druhé úterý a každou třetí sobotu v měsíci. V rámci aktivit šachového koutku plánujeme i doprovodný program, jako například besedy s významnými

šachovými osobnostmi a workshopy pro začínající šachisty. V září a říjnu 2023 plánujeme osobnost Eduarda Lendla představit v našem multimediálním cyklu Oči Brna.

„Jsem moc rád, že MZK pečuje o šachový archiv. Myslím si, že zřízení šachového koutku v největší knihovně na Moravě je skvělý nápad, který bude propagovat královskou hru mezi návštěvníky knihovny, ale také otevře cestu k jedné z největších šachových sbírek v Evropě.“ vzkázal čtenářům při příležitosti otevření šachového koutku předseda Šachového svazu ČR Martin Petr.

Bude vás zajímat, že...

... při příležitosti konání 30. ročníku konference Knihovny současnosti 2022 v Olomouci byly předány **Medaile Zdeňka V. Tobolky**. Ocenění z rukou ministra kultury převzali – **Hanuš Hemola z Národní knihovny ČR za celoživotní práci v českém knihovnictví, Adéla Dilhofová a Martin Krčál z Moravské zemské knihovny a Zuzana Kopencová z Městské knihovny v Praze za významný přínos k rozvoji českého knihovnictví**. Medaili uděluje Sdružení knihoven České republiky a Nadace knihoven...

Tomáš Rusín v hledáčku Očí Brna

Zuzana Komůrková

Zuzana.Komurkova@mzk.cz

V průběhu června a první poloviny července si čtenáři Moravské zemské knihovny mohli prohlédnout multimediální cyklus Očí Brna věnovaný architektu Tomáši Rusínovi.

Doc. Ing. arch. Tomáš Rusín, narozený 28. 8. 1962 v Ostravě, spoluzaložil s Ivanem Wahlou Atelier RAW – brněnský architektonický atelier – pod jehož hlavičkou obdrželi řadu ocenění, jako např. Grand Prix Obce architektů, Česká cena za architekturu, Stavba roku, Interiér roku atd. Doc. Ing. arch. Tomáš Rusín se zároveň věnuje scénografii s realizacemi na předních scénách a je nositelem ceny Alfréda Radoka, Ceny divadelních novin a ceny Dosky za nejlepší scénografii na Slovensku.

V rámci prezentace ve foyer Moravské zemské knihovny jsme představili osobnost Tomáše Rusína, jeho nejvýznamnější projekty, které v Brně v rámci atelieru RAW realizoval. Čtenáři tak mohli zhlédnout fotografie liturgického prostoru Kostela sv. Augustina, Café Placzek, zastávky na Obilním trhu (na fotografii), bytových domů Kadetka či Obzor, nebo také Vilu Münz.

Největší zajímavostí tohoto cyklu byl velký model polyfunkčního objektu Dorn (viz fotografie), stojícího vedle nákupního centra Vaňkovka, který si tak mohli zájemci prohlédnout do všech detailů. O Dornu si pak mohli přečíst spoustu zajímavých informací ve vitríně i posuvné obrazovce, kde byly k vidění také snímky exteriéru i interiéru objektu. Ve vitríně s obrazovkou mohli

čtenáři dále vidět Českou cenu za architekturu, snímky z rekonstrukce Vily Tugendhat, knihy Atelieru Raw a spoustu zajímavých knih k tématu těchto Očí Brna.

1. června proběhla v prostorách Moravské zemské knihovny v rámci zahájení cyklu interaktivní přednáška doc. Rusína „Na dvou žid-
lích“ která byla o tvůrčím

napětí mezi jeho architektonickou a scénografickou tvorbou. Přes zdánlivou rozdílnost obou disciplín na vlastních realizacích vysledoval a pojmenoval obdobné principy a zákonitosti v přístupu k oběma disciplínám. V rámci přednášky byla také možnost s doc. Rusínem na toto téma debatovat.

Cyklus Očí Brna pokračuje opět v podzimních měsících. Další osobností, která bude v rámci cyklu představena, je prof. RNDr. Ing. Michal V. Marek, DrSc.,

dr. h. c., ředitel CzechGlobe (Ústav výzkumu globální změny AV ČR), člen Švédské Královské akademie zemědělských a lesnických věd, průkopník moderních ekofyziologických metod používaných při terénních výzkumech lesních ekosystémů. Má osobní zásluhu na zapojení České republiky do mezinárodních výzkumných programů spojených s problematikou dopadů globální změny klimatu. Očí Brna věnované prof. Markovi budete moci v MZK navštívit od poloviny září do konce října.

PhDr. Šárka Kašpárková, ředitelka Knihovny Kroměřížska

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

PhDr. Šárka Kašpárková se v letošním roce stala nositelkou prestižního knihovnického ocenění udělovaného pouze jednou za tři roky při příležitosti konání valné hromady SKIP – Cena českých knihovníků.

Všichni, kteří měli a mají tu čest poznat paní ředitelku, brzy poznají, že je ženou mnohdy ráznou a nekompromisní, která ví, co chce a nebojí se překonávat překážky vedoucí k vytyčenému cíli, který vidí jako nejlepší řešení pro svoji knihovnu a pro knihovníky. Je knihovnicí duší i tělem, a nikdy nelituje a nelitovala energie, času a prostředků, aby posouvala knihovny a knihovnický tým správným směrem. Její zásluhou se začaly v knihovnách objevovat tematické kufříky, dnes tak rozšířené a populární, byla to právě Knihovna Kroměřížska, která se jako jedna z prvních u nás vydala cestou komunitního vzdělávání a komunitního rozvoje, má zásluhu má na prosazování biblioterapie v rámci preventivních programů na podporu duševního zdraví a integrace osob se specifickými potřebami v knihovnách.

Kroměřížská knihovna jako jedna z prvních začala organizovat systém vzdělávání uživatelů od 60 let. Již v roce 1994 založila Akademii III. věku a stala se pobočkou Univerzity T. Bati ve Zlíně. Vzdělávání seniorů vzniklo ve spolupráci s Klubem UNESCO v Kroměříži. Knihovna také

dlouhodobě spolupracuje se zdravotně znevýhodněnými. Za dobu působení Šárky Kašpárkové získala Knihovna Kroměřížska řadu významných ocenění. V roce 2016 obdržela hlavní cenu

Knihovna roku v kategorii „informační počin“ za podporu biblioterapie v rámci integrace osob se specifickými potřebami.

Je dlouholetou aktivní členkou regionálního výboru SKIP Velká Morava, s pečlivostí sobě vlastní pečuje o webové stránky umístěné na stránkách Knihovny Kroměřížska. V roce 2018 obdržela regionální ocenění Velkomoravská knihovnice, v roce 2019 udělilo Sdružení knihoven ČR a Nadace knihoven paní ředitelce nejvyšší knihovnické ocenění – Medaili

Zdeňka Václava Tobolky za významný přínos k rozvoji českého knihovnictví.

Knihovníci vědí, že aktivity Šárky Kašpárkové směřují i nad rámec Knihovny Kroměřížska. Je členkou Ústřední knihovnické rady ČR, od roku 2006 členkou Zastupitelstva města Kroměříže a od roku 2010 i Rady města Kroměříže. Ve své práci prokazuje strážlivý a nekompromisní přístup a potřebný nadhled na knihovnické dění. Prosazuje nové nápady, podílí se na formování nových knihovnických standardů na poli celoživotního vzdělávání. Stála u formulování zásad a prosazování projektu Cizojazyčné literatury v knihovnách.

Cena českých knihovníků SKIP ČR byla Šárce Kašpárkové udělena za:

- „vždy střízlivý a nekompromisní přístup a potřebný nadhled na knihovnické dění,
- za prosazování nových nápadů v českém knihovnictví (např. zavedení tematických kufříků jako nová služba knihoven)
- za mnohé aktivity na poli celoživotního vzdělávání (zejména za pracovní nasazení při formulování nových knihovnických standardů ve vzdělávání)
- za přínos při formulování zásad a prosazování projektu Cizojazyčné literatury v českých knihovnách

- za často střízlivý a kritický úsudek, za důsledné lpění, až určité profesní umíněnosti, na principech, které bychom mohli označit za mahenovské – stát si za svým, i když z toho nebude žádný prospěch, nepodléhat při rozhodování úřední ani jiné moci, která jde proti zdravému rozumu, hledat pro knihovnu vždy nejlepší cestu, která se obejde bez politických či jiných vlivů, pochlebování či jakýchkoli ústupků.“

Redakce časopisu Duha se ráda připojuje ke všem gratulantům a přeje PhDr. Šárce Kašpárkové hodně elánu, entusiasmů a co nejvíce pěkných zážitků v knihovnách a s knihovnami.

Jiří Mahen v množném čísle

Tomáš Kubiček

Tomas.Kubicek@mzk.cz

POLÁČEK, Jiří. *Jiří Mahen v množném čísle*. Boskovice: Albert, 2021. ISBN 978-80-7326-324-9.

Osmdesáté výročí úmrtí Jiřího Mahena podnítilo Jiřího Poláčka, jeho kolegy a členy Společnosti Jiřího Mahena, k uspořádání konference, která se nyní představuje i v podobě sborníku, či v soudobém jazyce – kolektivní monografie. Konference se uskutečnila v květnu 2019, sborník tak vychází s takřka tříletým odstupem. Autorům referátů tím byl poskytnut čas pro jejich přepracování z příležitostného tvaru do podoby trvalejší studie. Podnětné a možná i provokativní pohledy na Mahenovu tvorbu, neboť to bývá jedním z charakteristických a očekávaných rysů žánru konference, chceme-li konferenční aktuality, tak mohly být i po interakci s publikem přetvořeny do souvislejších podnětů současné literární vědě. Nutno říci, že jen nepatrná část autorů tuto možnost využila.

Vstup do sborníku zajistil Jiří Poláček. Věcně a bez okolků, rychlým tahem štětce

představuje Jiřího Mahena jako kulturní osobnost, pro niž je tvorba součástí veřejné služby, a to buď přímo či nepřímo, v podobě literární reflexe, která míří k uměleckým i společenským tématům. Mezi řádky pak prosvítá skutečný důvod Poláčkovy úvodu, obava, zda Mahenova tvůrčí osobnost je ještě natolik známa případným čtenářům publikace, aby se neztratili v úzce zaměřených příspěvcích, které budou následovat. A jeho úvodní příspěvek *Básník životní celistvosti* by jim proto měl být alespoň minimalistickou pomůckou. Přesto si myslím, že by se hodilo více důvěry od badatele, který podstatnou část svého života zasvětil odkazu Jiřího Mahena a díky němuž se Mahen stále pohybuje v duchovním prostoru Brna.

Tradiční přístup k literárnímu a archivnímu materiálu je charakteristický pro příspěvek

Marka Krejčího *Kamarádi Svobody: přátelský okruh z Mahenových pražských studentských let*. Krejčí rekonstruuje nejenom okruh přátel, v němž se Mahen pohyboval, ale pokouší se jeho aktéry určit i jako předobrazy postav Mahenových románů. Už to ukazuje na tradiční literárněvědný přístup autora, v němž se mísí líčení osobních peripetií z životů Mahenových studentských druhů s ideovými a syžetovými peripetiemi literárních fikcí. Krejčího pozornost se následně stočí k anarchistickému okruhu, ale jak se zdá, délka konferenčního příspěvku mu nedovolí detailnější vhléd ani do této tak impulsivní a bezesporu zajímavé tvůrčí dílny, a tak zůstává v popisném výčtu, kterým neformuluje v důsledku žádnou problémovou otázku, i když mnohé se i nezkušenému oku nabízejí (například zdroje Mahenovy vypjaté kritičnosti, s níž posuzoval své přátele a jejich jednání).

Román *Kamarádi svobody* se stal jedním ze základních kamenů i příspěvku Martina Tichého, který jej nabídl sociologickému čtení. V úvodu svého textu rekonstruuje polemiku, kterou vyvolal Mahenův román spolu s románem Zdenky Háskové (*Mládí*) a Fráni Šrámka (*Stříbrný vítr*). Přesvědčivá drobnokresba zamýšlející se i nad důvody kritického odporu, které přitom nejsou shledávány jen na rovině tématu, ale i románového tvaru. Výsledkem je ironické vystavení účtu dobové literární kritice, která se s nedůvěrou dívá na nástup modernistických narativních postupů a tenduje k petrifikaci formy, ale i tematické završenosti literárního textu v duchu tradičních morálních postojů ke světu.

Pavel Večeřa postavil svoji minuciózní analýzu Mahenovy básně *Pozdrav svobodné vlasti* na principech diskurzivní analýzy Jamese Paula Geeho. Recenzent se však nemůže ubránit pocitu, že se tu s kanonem míří na vrabce. Mahe-

nova patetická báseň je vystavená na emocionálnosti, ta neváhá pracovat s klišé a prvoplánovou a zjednodušující motivikou, která vychází z vulgarizovaných principů vlastenecké lyriky (jež se nevzpěčuje vypůjčovat si ze symbolů, s nimiž pracuje křesťanská metaforika). Večeřa si ovšem (a koneckonců oprávněně) neklade otázku po umělecké zralosti tvaru, ale po jeho sémantickém potenciálu. Výsledkem je detailní analýza motivické sítě, která zůstává analýzou jedinečné

básně, aniž by aktualizovala kontext autora (autorské tvorby) či společenské situace (aktuální slovník). Skoro by se dalo říci, že metoda tu vítězí nad materiálem a v důsledku poráží sebe samu.

Tyto tři příspěvky vlastně ukazují způsoby, jimiž se autoři sborníkových studií rozhodli k Mahenovu dílu přistoupit. Některé jen opakují či minuciózním (ale nikoliv neplatným či nepotřebným) způsobem doplňují to, co již bylo o Mahenovi či jeho tvorbě řečeno (Veronika Valentová, jejíž příspěvek se věnuje Mahenovým kratším hrám; Vladislav Raška, důkladně rekonstruuje Mahenův přátelský i pracovní vztah s fenomenálním tiskařem Františkem Obzinou; Jaromír Kubíček, jehož příspěvek doplňuje poznání o knihovníkovi Jiřím Mahenovi; Hana Krafllová, která nabízí jakousi přehlednou inventuru fondu Jiřího Mahena v Moravském zemském muzeu; či Marek Lollok, jenž se

zamýšlí nad aktualizací Mahenova Janošíka v Národním divadle Brno v roce 2018 a nevyužitými aporiemi, které postavu Mahenova Janošíka inspirativně problematizují). Jiní badatelé pak použili Mahena jako terč pro zbraně již nabitě (Ondřej Sládek, který použije Mahena pro čtení Jana Mukařovského, Jan Lacina zkoumající Mahenovy krajiny z pohledu krajinného ekologa). Z tohoto způsobu čtení Jiřího Mahena (ale nikoliv z konferenčního žánru)

pak vystupuje příspěvek Petra Oslzlého, jenž je vlastně osobním vyznáním mahenovským inspiračním, které jsou vtisknuty nejenom do názvu brněnského divadla Husa na provázku, ale jejichž vize se promítaly i do praxe tzv. nepravidelné dramaturgie.

Jako celek je sborník z konference charakteristický jistou roztržitěnou pozorností. To ale není nutně na škodu. Odhaluje se jí totiž něco podstatnějšího z principů životnosti Mahenovy díla.

Podpora dětského čtenářství v norských knihovnách – Sommerles

Hana Zoubková

hazoubkova@gmail.com

Pod názvem Sommerles se skrývá nejen internetová stránka, ale také velice úspěšný celostátní norský projekt na podporu dětského čtenářství. Jde v podstatě o (nejen) čtenářskou soutěž, která se díky přesunu do digitálního prostředí vyvinula z malé akce jedné jediné knihovny do celostátní aktivity během pouhých pár let. V roce 2012 ji vymyslela a lokálně zorganizovala knihovna Vestfold, v roce 2016 se pak k organizaci soutěže přidalo už dvě stě kommune¹ a o pouhý rok později byl projekt podpořen norskou národní knihovnou Nasjonalbiblioteket, aby se stal záležitostí celého Norska. Z mé vlastní zkušenosti knihovnice v norské knihovně mohou říct, že se jedná o opravdu populární celonárodní letní aktivitu, která je výrazně podporována i školami.

Sommerles začíná každý rok 1. června a končí 31. srpna. Během tohoto období se kterékoli dítě nastupující do první až sedmé třídy může registrovat na internetových stránkách Sommerles.no a tím se do všeho zapojit. Velká část této soutěže motivující ke čtení se totiž odehrává v digitálním světě. Podle zadané třídy, kam dítě po prázdninách nastoupí, mu stránka sama nastaví obtížnost získávání bodů. Ty může dostat za spoustu věcí. Hlavním zdrojem je samozřejmě počet přečtených stránek a dočtených knih, které si dítě na stránce samo

registruje, dále to ale může být i přečtení různých žánrů, uvedení tajných kódů, které se každý týden vyvěsí pouze v knihovnách a motivují tak dítě k tomu, aby do nich fyzicky přišlo, drobné počítačové hry, které jsou pro tuto akci vytvářeny, nebo body za porozumění textu, které děti dostanou za zodpovězení několika otázek týkajících se nové kapitoly příběhu o Astrid a Asbjørnovi, který k Sommerles neodmyslitelně patří.

Spisovatelka Mari Moen Holsve totiž píše každý rok nová dobrodružství této ústřední dvojice. V průběhu léta pak vychází jedna kapitola týdně, která udržuje děti v dění. Jedná

¹ Norský správní celek, který by se dal přirovnat k našim okresům.

se o moderní vyprávění lehce odkazující k severské mytologii.

Podle počtu získaných bodů postupují děti na vyšší úroveň a získávají digitální trofeje. Změna ale nastává při dosažení levelu 10, 20 a 30. Za tyto úrovně totiž může dotyčný dostat cenu nejen digitální, ale i fyzickou. Stačí jen navštívit nejbližší knihovnu. Každá knihovna má totiž své vlastní přístupové údaje, aby mohla spravovat účty, rozesílat zprávy, kontrolovat dodržování pravidel a hlavně rozdávat dětem zasloužené odměny. Ty může každé dítě za celé léto získat maximálně tři.

Odměnou může být cokoli, co si kterákoli knihovna vybere. Sommerles je totiž sice celostátní projekt, ale každé knihovně nabízí velkou volnost v tom, kolik času, energie a peněz do organizace této soutěže vloží. Většina knihoven ale své vlastní odměny nevymýšlí a přidá se k hromadné objednávce předmětů s oficiálním logem nebo jinými motivy na téma příběhů o Astrid a Asbjørnovi. Výběr bývá opravdu veliký a díky kolektivní objednávce pro celou zemi nebývají tyto předměty finančně příliš náročné. Knihovny za odměny utratí obvykle mezi třemi a čtyřiceti norskými korunami za kus², přičemž každá knihovna může objednat tolik kusů, kolik sama chce, tedy ideálně tolik, kolik pro své dětské čtenáře upotřebí.

Obvykle se jedná o záložky, spinnery, láhve na pití, jednoduché batůžky, náramky, magnety, tetování, frisbee, jojo a podobně. Kromě těchto univerzálních odměn, které se dají použít každý rok znovu, pokud se všechny nerozeberou, se pak některé roky objevují i odměny přímo související s příběhem onoho léta. Když se Astrid a Asbjørn vydali jeden rok do podvodního světa, byly mezi odměnami i žraločí zuby, jiný rok při cestách do podzemí pak děti mohly získávat například různé druhy broušených minerálů. Unikátnost takových odměn byla pro děti velice lákavá.

2 K pomyslné cenové hranici čtyřiceti norských korun se používá málokterá knihovna a většina se drží spíše v nižších částkách.

Odměny za dosažení určitých levelů

Výstava odměn, ze kterých si děti mohly vybrat

I když se mnohdy jedná o drobnosti, děti se na ně i tak těší. Spoustu z nich jsme mimo léto v knihovně téměř neviděli, ale

Plakát k Sommerles zobrazující Astrid a Asbjørna

od 1. června u nás byly každou chvílí. A to nejen pro odměnu, ale i pro nové knihy. Jako by při přihlášení na Sommerles najednou objevily svou průkazku a vzpomněly si, že vlastně existujeme. Rodiče pak postávali mezi regály, okukovali knihy a smáli se tomu, kolik známých v knihovně potkali, kývli na ně a zeptali se: „Taky jste na tom Sommerles, co?“

Na konci prázdnin se pak koná velké slavnostní ukončení soutěže. Stejně jako výběr odměn bývá i toto v režii každé knihovny

zvlášť, takže se organizace i pompéznost akce často výrazně liší. Co bývá ale společné, je losování výherců větších cen, které si knihovny vybírají také samy. Může to být cokoliv od vstupenky do kina až třeba po dron nebo playstation. Záleží na možnostech a rozpočtu.

Důležité je, že výherci bývají opravdu náhodní. Nelosuje se totiž jen mezi těmi, kteří dosáhli výborných výsledků, protože toho přečetli opravdu spoustu. Vyhrát mohou i děti, které nepřečetly skoro nic. Hlavní je, že se zapojily a alespoň to zkusily.

Myslím, že nikdy nezapomenu na chlapce, který kdysi vyhrál u nás. Když jsme jeho rodičům volali, aby se synem dorazili na ukončení Sommerles, protože byl vylosovaný jako výherce hlavní ceny, měli ohromnou radost a vyprávěli nám, jak jim Sommerles změnilo léto. Jejich syn toho nikdy moc nepřečetl a mnohým by se tak mohlo zdát, že si výhru až tak nezasloužil. Dozvěděli jsme se ale, že opravdu dřel. Čtení mu nejde, ale jeho kamarádi Sommerles stále řešili, vzájemně se předháněli, kdo získá víc bodů, a tak se každý den přemáhal, aby alespoň něco přečetl. Vážně se snažil, a když to dotáhl na desátou úroveň a dostal první reálnou odměnu (v jeho případě i jedinou, protože na dvacátý level se už nedostal), celá rodina uspořádala malou oslavu. A přesně to je cílem Sommerles. Čtenářské výkony jsou sice odměněny, ale hlavní výhru dokáže zajistit i pouhá motivace a snaha.

Bude vás zajímat, že...

...na principu udržitelnosti fungují nejen knihovny, ale také prodejci knih? Udržitelné knihkupectví Reknihy (<https://reknihy.cz>) nabízí sdílení knižních titulů k druhému přečtení. Projekt funguje na systému provizí. Pětikorunou z každé prodané knihy podporuje organizaci Ranforest Trust, jejímž cílem je zastavit kácení deštných pralesů a vymírání živočichů. Na podobném principu funguje největší český knižní second-hand Kni hobot (<https://knihobot.cz>), který má i slovenskou mutaci. Jeho hlavní misí je změnit fungování trhu a naučit Čechy vracet knihy zpět do oběhu...

Knihovna v El Gouně – The Embassy of Knowledge

Denisa Šimíčková
denisa.simickova@seznam.cz

Letošní dovolená mě po dlouhých letech opět zavála do mojí nejoblíbenější egyptské destinace s názvem El Gouna nacházející se nedaleko Hurghády. El Gouna je překrásné turistické letovisko, které nechal postavit egyptský obchodník Samih Onsi Sawiris. S výstavbou města se začalo v roce

1989. Kromě hotelů se zde nachází i luxusní vily bohatých Evropanů. Většina těchto vil má vlastní přístup k jedné z mnoha mořských lagun, které celou El Gounu protínají. Když zde turista dorazí, čeká ho šok. El Gouna je totiž naprosto jiný svět oproti zbytku Egypta. Ne nadarmo se této oblasti přezdívá „egyptské Benátky“. Parky jsou vysázeny palmami a květinami hrajícími všemi barvami. Městečko je pastvou pro oči.

Majitel města si přál zachovat křesťanský ráz, tzn. i většina pracovníků Egyptanů je křesťanského vyznání (ačkoliv to není podmínkou). Ve městě se nachází několik kostelů a pouze jedna mešita. Pracovníkům je zakázáno turisty jakýmkoliv způsobem „obtěžovat“. Smlouvání na tržišti je sice možné, a jako všude v arabském světě velmi žádané, ale opravdu jen tehdy, pokud o něj samotný turista projeví zájem. Jinak jsou dány za zboží pevné ceny, které byly zavedeny zejména z důvodu velkého počtu německých a ruských turistů, kteří neradi smlouvají. Nicméně místním rozhodně uděláte radost, když se nebudete chovat tolik formálně a za odměnu vás čekají pěkná setkání s neskutečnými zážitky. Za návštěvu rozhodně stojí také luxusní přístavy (Abydos Marina, Abu Tig Marina) navržené italským

architektem Alfredem Fredem, kde jsem v mém úžasu obdivovala ty nejluxusnější jachty světa. Posedět můžete v některé z mnoha velmi pohodlných kaváren.

V El Gouně nalezneme plně vybavenou nemocnici, kde nechybí stomatologie, plastická chirurgie,

jednotka intenzivní péče, a dokonce i dekompresní komora pro případ potápěčských nehod. Netroufám si říci, zda je v celém Egyptě možné najít lépe vybavenou nemocnici. Snad jen soukromou, nikoli státní. Co je však pro každého knihovníka nejvíce fascinující, v El Gouně se nachází pobočka *Alexandrijské knihovny*.

V El Gouně nechybí základní a střední škola (*El Gouna International School*). Jelikož školy navštěvují i děti bohatých Evropanů, kteří zde tráví několik měsíců v roce, namísto našich zimních mrazů, je výuka vedena nejen Egyptany, ale i Němci, Angličany, Američany, Francouzi či Belgičany. V roce 2012 zde byla zřízena *Berlínská technická univerzita (TUB)* nabízející hned tři magisterské programy, s výhledem na spuštění doktorského studijního programu. Vyžití v El Gouně naleznou zejména sportovci. Každý má možnost zahrát si paintball, tenis, fotbal, v „komplexu“ se nachází i rozlehlé golfové hřiště. El Gouna je proslulá nádhernými podmořskými scenériemi. Na své si tedy přijdou i milovníci potápění a šnorchlování. A ani další dobrodruzi vodních sportů nepřijdou zkrátka – výběr je široký, od windsurfingu, kitesurfingu, water skiingu po parasailing.

Pro knihomoly je však tou nejzajímavější budovou právě technicky moderně vybavená knihovna – pobočka *Alexandrijské knihovny*. Je umístěna v nádherném komplexu vystavěném v orientálním stylu. Knihovna je poměrně malá, fyzicky je k dispozici pouze okolo tisíce titulů, její bohatství nicméně tkívá v možnosti přístupu ke všem digitálním sbírkám *Alexandrijské knihovny*. Neuvěřitelným zážitkem je návštěva sálu Culturama, který je

sestaven z devíti obrovských panoramatických interaktivních obrazovek prezentující kulturní dědictví Egypta. A že zrovna Egypt nabízí nepřehlednou škálu historických krás. *Alexandrijská knihovna* se zasadila o založení vůbec první digitální knihovny v celém regionu a je jednou z 32 partnerských institucí, které se staly součástí projektu *Světové digitální knihovny* vytvořeného organizací UNESCO. *Bibliotheca Alexandrina* digitalizuje nejen všechny vzácné svazky knihovních sbírek, ale i mapy, fotografie a další obrazové záznamy. Cílem digitalizace je šířit porozumění mezi kulturami a zpřístupnit kulturní pokladnici světa lidem, kteří nemají jiné možnosti k jejímu nahlédnutí. Toto vše je tedy k dispozici i ve zmiňované pobočce.

Prostory samotné knihovny jsou úchvatné, architektonicky si zachovávají ráz celého „elgounského“ stylu. Hlavní čítárna je prostorná a vzdušná, lahodící oku. Nádvoří s fontánou na návštěvníka dýchne pohodou a uklidňujícím dojmem. Kavárnička v její blízkosti jen dovrší překrásný pocit z celé návštěvy. Součástí knihovny jsou tzv. čtecí kabinky pro potřeby těch, kteří vyžadují při studiu klid. Zajímavým doplněním knihovny je pak menší muzeum egyptské historie, kde jsou vystaveny repliky staroegyptských soch, sošek, obrazů a jiných artefaktů z dob faraonů. Často jsou v muzeu pořádány přednášky odborníků – egyptologů.

Knihovna spolupracuje s mnohými základními a středními školami v Egyptě. Ty mají možnost zapojit se do různých soutěží. Tou poslední byla vizualizace egyptské historie studenty základních škol, jež byly následně

promítány v sále Culturama. Pracovníci knihovny pro děti z místních škol pořádají množství aktivit, například kurzy jógy, karate, kouzelnické show aj. Každou sobotu ráno jsou těm nejmenším v knihovně

předčítány pohádky a následně je čeká i velice zábavné dopoledne při hraní her a zpívání. Knihovna rovněž pořádá kurzy jazyků nejen pro své zaměstnance, ale i širokou veřejnost.

I běžný turista, který v El Gouně pobývá jen pár dní, má možnost výpůjčky z fondu knihovny. Krom ročního poplatku je zde totiž i možnost složit za každou zapůjčenou knihu deposit, jenž se při vrácení knihy čtenáři opět vrátí. Výpůjční doba přitom trvá až čtyři týdny.

Jen málo míst mě uchvátilo tolik jako tičná elgounská knihovna. Knihovníci zde byli nesmírně milí a ochotní, úsměv na tváři byl samozřejmostí.

Literatura:

El Gouna Library: An Embassy of the BA. Bibliotheca Alexandrina. [online]. 15 May 2008 [cit. 2022-06-23]. Dostupné z: <https://www.bibalex.org/en/News/Details?DocumentID=2714&Keywords=>

El Gouna Library. Bibliotheca Alexandrina. [online]. 2008 [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: <https://www.bibalex.org/english/media/files/elgouna1.pdf>

El Gouna Library – Embassy Of Knowledge. Schools in El Gouna. [online]. © 2022 El Gouna. [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: <https://www.elgouna.com/services/#education>

El Gouna Library. In: Facebook [online]. 27 July 2017 [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/El-Gouna-Library-492055447794087/>

Čtení jako dostupná kratochvíle – rozhovor a Radovanem Auerem, ředitelem knižního veletrhu Svět knihy

Tomáš Kubíček

Tomas.Kubicek@mzk.cz

Tvých rolí je bezpočet a většina z nich je spojena s neuvěřitelně ošklivým označením kulturní průmysl. Jako by kultura byla něčím, co v podobě unifikovaného zboží sjíždí z výrobního pásu do připravených krabiček a nabízí se k nezávadné konzumaci s přesně vyznačeným datem spotřeby. Takže náš odrazový můstek: Co je pro Tebe kultura? Pro Tebe osobně?

Kultura je pro mne to, jak se umění odráží v životě lidí. Od „jednoduché“ konzumace umění, tedy že jdu do divadla na představení, do kina na film, přečtu si knížku, přes kulturu stolování, kulturu cestování, až třeba po politickou kulturu. Tedy vlastně to, že by člověk měl být i v běžném životě v co nejvyšší možné míře obklopen hezkými, kvalitními a obohacujícími prožitky a věcmi. Sám za sebe tedy vnímám svou roli v onom kulturním průmyslu tak, že mým úkolem je dostat dobré umění k co největšímu okruhu lidí, kteří tu kvalitu budou vnímat, ocenit ji a zlepšit jim život. Moc mě tedy neoslovuje umění pro úzký okruh zasvěcených, ale ani komerční kalkul. Kvalita masám, to je to, co mne baví. Dobré filmy, designová škrabka na nádobí, barák, který je krásný a zároveň se v něm dobře bydlí, knížka, která je kvalitní literaturou a zároveň ji čtou miliony lidí na celém světě.

Když jsi dostal do rukou Svět knihy, byl často označován hanlivým přídomek „výprodej skladů“. Po těch několika letech se takto ostré hodnocení už ztrácí. Podařilo se vám zvýšit jeho renomé, účastní se jej literární hvězdy, počet účastníků se navyšuje, jeho respekt ve světě stoupá. Přesto pocit, že procházím výprodejem skladů, zůstává. Je to tak z pohledu jeho šéfa v pořádku?

Knižní veletrh, který je navíc zároveň literárním festivalem musí sladit bezpočet funkcí. Z hlediska obchodního slouží jak k navazování a utužování obchodních vztahů, tak k prodeji knih

přímo čtenářům, ať už přímo na akci nebo tím, že se knihy na místě nějakým způsobem propagují. Z hlediska programového je třeba nabídnout kvalitní odborný program pro lidi z oboru, představit světové i domácí trendy, představit kvalitní literaturu, ale umožnit i prezentaci řekněme spotřebního zboží v oblasti knižního trhu. Pak je tu role edukační, podpora čtenářství atd. „Výprodej skladů“ není úplně férové označení, na Svět knihy a obdobné akce chodí poučení čtenáři, s výprodejem skladových zásob by tam nikdo nezabodoval, takřka výhradně se prezentují aktuální tituly.

Ta dělící linka tedy leží asi v tom, že u nás se více soustřeďujeme na koncového uživatele, čtenáře a že jim vystavující nakladatelé knihy na místě přímo prodávají. A vizuálně jsou jejich expozice zasvěceny především tomuto účelu. To je nepochybně pravda a zde je třeba říci, že naši akci v běžných časech financují z 85 % vystavující, což jsou majoritně čeští nakladatelé, pouze 15 % je z veřejné podpory vstupného. A ti chtějí prodávat knížky a z toho pokrýt své náklady na vystavování. Můžeme dlouho rozebírat, zda je to správně, já mohu šermovat třeba průzkumem návštěvníků z roku 2019, který nám řekl, že nákup knih je v motivaci návštěvníků, proč jdou na Svět knihy až někde na čtvrtém místě. Můžeme si říci, že bychom potřebovali více mezinárodních vystavovatelů, pro které je účast na takové akci spíše možností navazovat obchodní vztahy, dělat tam marketing, budovat značku. Obecně bych chtěl, aby se knihy na Světě knihy dále prodávaly, ale aby vizuální dominance této funkce trochu ustoupila do pozadí.

Zažil jsi neuvěřitelně turbulentní dobu. Když se podařilo rozsvítit Svět knihy a připoutat k němu pozornost, jakou si zaslouží, přišel nejdříve čas pandemie, po němž následuje finanční šok způsobený ukrajinským konfliktem, jehož důsledky teprve pocítíme. Takže s tím prvním jsme si to ještě nevyřídili a to druhé si v plném rozsahu ještě ani neumíme představit. Pro knižní branži žádná dobrá zpráva. Co bys poradil státu, že by měl v takovém okamžiku pro knižní kulturu udělat?

Knižní sektor je neskutečně silný, nikdy do něj nesměřovaly žádné horentní sumy z veřejných zdrojů. Když by se sečetly všechny granty a dotace, směřující do oboru, tak ta částka bude v kontextu státního rozpočtu a jiných oborů víceméně směšná. Navíc je zlomkem toho, co daný sektor do onoho rozpočtu přináší ve formě daní.

Máme-li zůstat národem čtenářů, kterým nepochybně jsme, a pro stát je to z výše uvedeného dokonce ekonomicky výhodné, měl by stát pohlídat to, aby čtení zůstalo dostupnou kratochvílí pro co nejširší okruh lidí. Aby platilo to, že téměř každá rodina má doma knihovnu. Podporovat čtenářství obecně a u dětí obzvlášť, primárně podporovat knihkupce a knihovny mimo centra, na periferiích. Zvyšovat exportní potenciál, mezinárodní rezonanci české literatury.

Už před časem jsme spolu mluvili, o tom, že bys chtěl Svět knihy protáhnout z týdenního svátku na roční. Tedy zpřítomnit tuto značku v kulturních událostech v průběhu roku, V Tvých úvahách hrála roli nejenom podpora čtenářství, ale i spolupráce s knihovnami. Ještě stále o tom přemýšlíš?

V našich rozvojových plánech nás velmi zbrzdil covid, kdy jsme bojovali o holou existenci. Letos se nám podařilo nějakým způsobem vrátit kočár Světa knihy ze škarpy zase na silnici. Ale stálo to obrovské úsilí. Takže ano, přemýšlím o tom, ale konkrétní plány teprve začínáme tvořit. Protože loni jsme byli kvůli covidu na podzim, měli jsme o třetinu kratší čas na přípravu. Kvůli rekonstrukci Průmyslového paláce jsme se přesunuli do Křižíkových pavilónů, abychom se pár týdnů před konáním akce doveděli, že nebudou k dispozici ani tyto náhradní prostory. Musely se stavět haly na zelené louce. Takže jsme pracovali s tím, že musíme investovat mnohem více času, energie a financí tomu, abychom poskytli nižší návštěvnícký a vystavovatelský komfort, než na jaký byli lidé v minulosti zvyklí. Naštěstí to přebyla ta skvělá atmosféra letního svátku knih a obrovská návštěvnost. Takže upřímně, teď nechci mluvit o velkých vizích. Mým cílem je teď vzít si z předchozích ročníků to dobré, eliminovat to špatné a uspořádat co nejlépe příští ročník. Pak pro mne teprve snad skončí ty zmiňované turbulence a můžeme se vrátit k vizím.

Knihovnické ševelení

Marek Toman

tomanm@yahoo.com

Knihovny se skládají ze slov – těch napsaných, vytištěných a čtených, nebo také ne. Ne. Knihovna je pro mě obláček slov nad knihovnickým pultem. Nejčastěji přicházím do knihovny, abych si vyzvedl své elektronické rezervace – skvělá služba. Relativně nová. Vždy mě ale neskutečně potěší, když při tápání v regálech s rezervacemi uslyším tiché: „Vaše knížky jsou tady“. Knihovna je pro mě totiž povytce osobní místo komunikace.

S nalezenými knihami se pak postavím k registračnímu stroji neboli self-checku, té další novince v knižním pokroku (dosud ani nemá český název: Samozápis? Sebezápis? Zápisostroj?). Self-check registruje knihy i mě vmžiku. Stejně se ale otáčím dozadu, tam, co odjakživa. Ke knihovnickému pultu. Tam totiž knihovnice (sem tam knihovník) ševelí s klienty. Padají dotazy ohledně čtenářských průkazů, otevírací doby... a knih.

Mohu sledovat, jak knihovnice zápasí s jejich doporučováním. Podle svého vkusu, nebo podle obecného? Existuje ale? – Doporučit to, co se půjčuje nejvíc, i když to podle knihovnice nemusí být to nejlepší, ba ani dobré? Věru citlivá zóna! Tady jde o hodnoty.

Tak či tak, nad pultem se utvoří obláček vzájemnosti. Čtenářky (a sem tam čtenář) přicházejí s nadějí, že budou vyslyšeni. Nevím, v jakých jiných službách je tomu takto doslova. Rozhovor v obchodě o velikosti bot nebo o kvalitě nabízené potravině – ano, to se odehraje, ale není to ono. Snad proto, že v knihovnách se chtě nechtě dotýkáme osobních prožitků. Příběhů, jak je čteme my. Emocí těch druhých, do nichž promítáme ty vlastní.

Self-check možná šetří čas, ale knihovnické ševelení vymazává. Zaslých jsem cosi o plánu zřídit pobočku, která by měla být automatizována zcela. Místo knihovnic (a sem tam knihovníka) jen self-checky. Obávám se, že knihovnické ševelení by v takovém případě vzalo za své. Neúčastné vrnění self-checku ho nenahradí. Stroje mají totiž znepokojivou vlastnost komunikovat jen se sebou samými. Nelze vložit jim svou duši do rukou jako knihovnicím a knihovníkům. Ani obrazně, ani doslova.

Marek Toman je český básník, prozaik a překladatel.

Bude vás zajímat, že...

...na konferenci **Knihovny současnosti převzalo sedm knihoven cenu Bibliotheca Inspirans 2022, kterou poprvé udělila Nadace OSF ve spolupráci s Českou spořitelnou za přínos v mediálním vzdělávání.** Cenu obdržely Městská knihovna Tišnov, Městská knihovna Hodonín, Knihovna Matěje Josefa Sychry Žďár nad Sázavou, Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích, Městská knihovna v Praze - Ústřední knihovna, Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě a Krajská knihovna Karlovy Vary. Oceněným knihovnám blahopřejeme...

Pojďte s námi do knihovny

Jižní Morava čte

Již sedmým rokem vyhlašujeme literární,
výtvarnou a literárně–výtvarnou soutěž pro děti a mládež ve věku 4–15 let,
tentokrát na téma

„CO VYPRÁVÍ VODA“.

Více informací ve Vaší knihovně a na www.jiznimoravacte.cz
nebo na Facebooku.

jihomoravský kraj

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

MINDOK

CREW

Hájčkův dům

HĚST

deník

audioteka.cz

albi

ČESKOMORAVSKÝ
CEMENT

IDS JMK

Divadlo
Polička

VIDA

ZOB
BRNO

Signál

BRNĚNSKÉ
VODÁŘSKÉ
A KANALIZAČNÍ

Brno
Celý roztok

rairekciorn

